

**TURUN
YLIOPISTO**

**Sosiaalityöntekijän lainvastaisina kumotut
sijaishuollon yhteydenpidon rajoittamispäätökset
hallinto-oikeudessa: sosiaalisen ja oikeudellisen
tiedon rajapinnalla**

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Wilma Wallin

2.5.2026
Turku

Opiskelijan lausunto tekoälyn käytöstä tähän tutkielmaan liittyen:

En ole käyttänyt tekoälyä hyödyntäviä työkaluja tätä tutkielmaa kirjoittaessani.

Olen käyttänyt tekoälyä hyödyntäviä työkaluja tätä tutkielmaa kirjoittaessani. Tämä käyttö on dokumentoitu tutkielman liitteessä. Vakuutan, että tekoälyä käytettiin yliopiston ohjeistuksen mukaisella tavalla.

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Wilma Wallin

Otsikko: Sosiaalityöntekijän lainvastaisina kumotut sijaishuollon yhteydenpidon rajoittamispäätökset hallinto-oikeudessa: sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon rajapinnalla

Ohjaaja: yliopistonlehtori Anne-Mari Jaakola

Sivumäärä: 71 sivua

Päivämäärä: 2.5.2026

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen sosiaalityöntekijöiden tekemiä viranomaispäätöksiä sijaishuollon yhteydenpidon rajoittamisesta, jotka hallinto-oikeus on ratkaissut oikeudellisessa arvioinnissa lainvastaisiksi. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa perusteista, joilla hallinto-oikeus on muuttanut sosiaalityöntekijän tekemää valituksenalaista päätöstä yhteydenpidon rajoittamisesta. Tutkielmassa analysoin sosiaalityöntekijän päätöksenteon pohjana tekemää lapsikohtaista harkintaa, lapsen edun arvioimista ja lain soveltamista päätöksentekoprosessissa. Aineistona tutkielmassa ovat 15 kappaletta yhteydenpidon rajoittamista koskevaa päätöstä.

Tutkielma paikantuu sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon rajapintaan, jossa sijaishuollon yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä tehdään sosiaalityön ammatillisen harkinnan ja lainsäädännön asettamien reunaehtojen jännitteessä. Teoreettinen viitekehys muodostuu lastensuojelun päätöksentekoa koskevasta tutkimuksesta sekä Bergerin ja Zelditchin (1993) institutionaalisen logiikan teoriasta, jonka avulla tarkastelen lastensuojelun ja hallinto-oikeuden päätöksentekoa.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat 1) Minkälaisin perustein hallinto-oikeudessa rajoitetaan tai kumotaan lainvastaisina viranomaispäätöksiä yhteydenpidon rajoittamisesta ja 2) Miten sosiaalityöntekijän harkinta, lapsen edun arviointi ja lain soveltaminen menettelysäännöksineen on toteutunut kumotuissa tai osin rajoitetuissa yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä?

Tulokset osoittavat, että päätöksen rajoittamiseen tai kumoamiseen hallinto-oikeudessa johtavat perusteet liittyivät ensisijaisesti kuulemiseen liittyviin menettelyvirheisiin sekä päätösten perusteluihin, jotka eivät olleet lastensuojelulaissa tarkoitettuja perusteita. Sosiaalityöntekijöiden harkinta kiinnittyi kuulemisesta aiheutuvaan haittaan lapselle, lapseen kohdistuvaan vuorovaikutukseen sekä lapsen arkeen ja oireiluun. Hallinto-oikeuden ratkaisuihin otettiin vain rajallisesti kantaa siihen, miten päätökset toteuttivat lapsen etua. Yhteydenpidon rajoittamisen ilmiö näyttäytyi aineistossa sukupuolittuneena, sillä rajoitukset kohdistuivat ensisijaisesti lapsen ja äidin väliseen yhteydenpitoon.

Valtaosa päätösten voimassaoloajoista oli ehtinyt päättyä ennen hallinto-oikeuden ratkaisun antamista. Tutkimus osoittaa erillisyyksiä hallinto-oikeuden ja lastensuojelun institutionaalisissa logiikoista päätöksentekoprosessissa. Hallinto-oikeus kumosi lapsen edun mukaisiksi arvioituja valituksenalaisia päätöksiä menettelyvirheiden vuoksi ottamatta usein kantaa lapsen edun arviointiin. Tutkimus tekee näkyväksi tarpeen vahvistaa sosiaalityöntekijöiden oikeudellista osaamista, selkeyttää päätöksenteon rakenteita ja kehittää asianosaisten oikeusturvan toteuttavia dokumentointikäytäntöjä.

Avainsanat: sijaishuolto, yhteydenpito, päätöksenteko, rajoitukset

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
2	Sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon rajapinnalla	9
2.1	Sosiaalityön juridisoituminen	9
2.2	Lapsen oikeusturvan toteuttava sosiaalityö	10
2.3	Institutionaalisen logiikan teoria	12
3	Lapsi sijaishuollossa	14
3.1	Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet ja niiden käyttö	14
3.2	Yhteydenpito sijaishuollossa ja sen rajoittaminen	16
3.3	Osallisuus lastensuojelun päätöksenteossa ja muutoksenhaku	17
4	Päätöksenteko sosiaalityöntekijän tehtävänä	20
4.1	Lapsen edun arviointi päätöksenteon periaatteina	21
4.2	Sosiaalityöntekijän harkintavallan käyttö	22
4.3	Hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden mukainen ratkaisu	23
5	Tutkimusasetelma ja sen tavoite	26
5.1	Tutkimuskysymykset	26
5.2	Asiakirjatutkimusaineisto	26
5.3	Asiakirja-aineiston substanssi	27
5.4	Aineistonhallinnan suunnittelu	28
5.5	Tutkimusmenetelmä	29
5.6	Tutkimuksen eettisyys	34
6	Yhteydenpidon rajoittamispäätösten oikeudellinen arviointi hallinto-oikeudessa	36
6.1	Kuulemiseen ja mielipiteen selvittämiseen liittyvät syyt	36
6.1.1	Hallintolain mukaiseen kuulemiseen liittyvät menettelyvirheet	36
6.1.2	Lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyvät menettelyvirheet	42
6.2	Päätöksen perusteluihin liittyvät syyt	43
6.2.1	Päätöksen riittämättömät perustelut	43
6.2.2	Päätöksen epätasälliset perustelut	45

6.2.3	Muut päätöksen lainvastaiset perustelut	46
7	Sosiaalityön ammatillinen harkinta ja lapsen edun arviointi yhteydenpidon rajoittamisen päätöksenteossa	49
7.1	Sosiaalityön ammatillinen harkinta kuulemisessa ja mielipiteen selvittämisessä	49
7.2	Sosiaalityön lapsikohtainen ammatillinen harkinta	53
7.2.1	Sijaishuollon arjen stabiloituminen	53
7.2.2	Haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vuorovaikutus	55
7.2.3	Lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu	57
8	Johtopäätökset ja pohdinta	59
8.1	Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitteet	64
	Lähteet	66
	Liitteet	73
	Liite 1. Selvitys tekoälyn käytöstä	73

1 Johdanto

Tässä Pro Gradu-tutkielmassa tutkin sosiaalityöntekijän tekemiä sijaishuollon yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä ja selvitän, millä perusteilla päätöksiä kumotaan tai rajoitetaan hallinto-oikeudessa lainvastaisina. Tutkielmassa lähestyn hallinto-oikeuden ratkaisuja lasten suojelun ja edun arvioimisen näkökulmasta ja pyrin saamaan ymmärrystä ilmiöstä.

Yhteydenpidon rajoituksesta sijaishuollossa on säädetty lastensuojelulain 11. luvussa. Tämän tutkielman aiheen olen rajannut koskemaan lastensuojelulain 11. luvun 62§:n ja 63§:n tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista koskevia päätöksiä. Säännösten soveltamisalan 61§:n mukaisesti yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä voidaan käyttää 49§:ssa tarkoitettujen sijoitusten aikana. Lastensuojelulain 10. luvun 49§:ssa on säädetty sijaishuollosta siten, että lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83§:ssä tarkoitettua väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Sijaishuollossa olevalla lapsella on lastensuojelulain 54§:ssa turvattu oikeus ylläpitää yhteyttä ja suhteita vanhempiin, sisaruksiin ja muihin hänelle tärkeisiin henkilöihin. Yksityis- ja perhe-elämän suojasta säädetään myös perustuslaissa (731/1999) ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8. artiklassa. Kun lastensuojelulain nojalla rajoitetaan sijaishuollossa olevan lapsen ja tämän läheisverkostoon kuuluvien ihmisten yhteydenpitoa, on kyse myös lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin puuttumisesta.

Mediassa on ruodittu sosiaalityön koulutuksen vastaavuutta asiakastyön käytännöissä vaadittaviin taitoihin viime vuosina (esim. Salovaara 2024). Aihe nousi pinnalle erityisesti loppuvuodesta 2024, eduskunnan hyväksyessä lakimuutoksen sosiaalityöntekijöiden pätevyysvaatimuksista (HE 132/2024 vp). Lakimuutoksen myötä tilapäisenä sosiaalityöntekijänä voi toimia henkilö, jolla on soveltuvan yhteiskuntatieteellisen alan korkeakoulututkinto tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeatutkinto ja suoritettuna sosiaalityön perus- ja aineopinnot. Tämän tutkielman tarkoituksena on kuvailla lastensuojelutyössä vaadittavaa juridista osaamista ja sen merkitystä sijaishuollossa olevien lasten oikeusturvaan.

Kiinnostuin sosiaalityön aineopintojeni aikana sosiaali-oikeuteen liittyvistä teemoista. Suorittaessani valtiotieteiden kandidaatin tutkintooni kuuluvia sosiaalityön aineopintoja vuosina 2021–2024 tein huomion siitä, että lähes jokaisella kurssilla korostettiin kaiken

sosiaalityön perustuvan vahvasti lakiin. Toisaalta huomioin, että juridinen opetus jäi aineopinnoissa vain vähäiseksi eikä se kokemukseni mukaan vastannut tasoa, jota laillistetulta sosiaalityöntekijältä kentällä vaaditaan. Näkemykseni mukaan lastensuojelun sijaishuolto on konteksti, jossa sosiaalityöntekijän lakiosaamisen vaade erityisesti korostuu.

Lapsen tilanteen arvioimiseksi sosiaalityöntekijän on kyettävä toteuttamaan ammattieettistä harkintaa. Arviointi vaatii sosiaalityöntekijältä vahvaa substanssiosaamista ja lastensuojelutyön asiantuntijuutta, taitoja lapsen kohtaamiseen sekä kykyä arvioida lapsen etua. (Jaakola 2022.) Aikaisemmassa tutkimuksessa lapsen edun arvioimista ja toteutumista on tutkittu huostaanoton jatkamista koskevissa hallinto-oikeuden ratkaisuissa. Ratkaisuista uupui eri toimenpidevaihtoehtojen välillä lapsen edun toteutumisen järjestelmällinen vertailu. (Pösö, Toivonen, Kalliomaa-Puha 2019.)

Lastensuojelulainsäädännön valmistelu kuuluu Suomessa sosiaali- ja terveysministeriön tehtäviin. Ministeriössä on valmisteltu vaiheittaista lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta. Hallituksen esityksen lausuntokierros toteutui kesän 2025 aikana ja sen aikana lausuntoja kerättiin muun muassa useilta hyvinvointialueilta, lastensuojelujärjestöiltä ja valtuutetuilta. Hallitus antoi esityksensä ensimmäisen vaiheen eduskunnalle syksyllä 2025. (Valtioneuvosto 2025.) Esitys pyrkii vahvistamaan lapsen oikeutta erityiseen suojeluun ja varmistamaan lastensuojelun tavoitteiden toteutumista. Uudistuksen tavoitteena on antaa lastensuojeluviranomaisille ja sijaishuoltopaikoille riittävä toimivalta toteuttaa työtään. Esityksessä tarkennetaan myös kasvatuksellisen rajaamisen ja rajoitustoimenpiteiden välistä eroa. (HE 149/2025.) Tarkentaminen on tärkeää myös lasten kaltoinkohtelukokemuksien näkökulmasta. Sijoitetuista lapsista vajaa viidesosa on raportoinut kaltoinkohtelusta ja nämä kokemukset ovat olleet yleisempiä ammatillisissa perhekodeissa kuin lastensuojelulaitoksissa (Koivula ym. 2021).

Hallituksen esityksessä nostetaan esille sääntelyyn liittyvä ongelma-kohta, jossa lapseen yhteydessä oleva henkilö ei ole viranomaisen tunnistama, mutta yhteydenpidon arvioidaan olevan lapselle haitallista. Yhteydenpito voi olla haitallista esimerkiksi suhteen mahdollistaman päihteiden käytön tai rikollisen toiminnan vuoksi. Nykyisen lastensuojelulain nojalla yhteydenpitoa ei voida kuitenkaan rajoittaa. Esitys tuo esiin muutosehdotuksen, jossa yhteydenpidon rajoitus voisi kohdistua myös henkilöön, jota viranomainen ei tunnista. Kokonaisuudessaan hallituksen esityksessä ehdotetuilla muutoksilla lastensuojelulain 11.

luvun rajoitustoimenpiteisiin pyritään vahvistamaan sijaishuollossa olevien lapsien suojelua. (HE 149/2025.)

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) 3 artikla velvoittaa sopimusvaltiot huomioimaan lapsen edun kaikissa lasta koskevissa toimissa niin julkisessa kuin yksityisessä sosiaalihuollossa, hallintoviranomaisessa ja lainsäädäntöelimissä. Lasten osallisuus ja kuuleminen näyttäytyy kuitenkin edelleen pirstaleisena, eikä niitä toteuteta systemaattisesti kaikissa lapsia koskevissa päätöksentekotilanteissa. (Kiuru, Andersson, Koponen, Autto, Kemppe, Virta, Ollikainen, Räsänen, Harkimo, Pekkarinen, Heinonen, Hetemäki, Toi-vonen, Laisaari, Bergbacka, Iivonen, Koulu, Kulmala, Pollari & Saarinen 2021, 35.)

Milka Sormunen (2021) tutki väitöskirjassaan lapsen edun käsitteen ymmärtämistä oikeuskäytännöissä ja teki huomion, että systemaattinen lapsen edun huomiointi puuttuu vallitsevista oikeuskäytännöistä. Sormunen esitti väitöstutkimuksensa pohjalta, että lapsen edun turvaamiseksi on kiinnitettävä huomiota rakenteisiin, jotka turvaavat lasten oikeuksien toteutumista. Tuomioistuimen on Sormusen (2021) mukaan päätöksenteon rakenteissa arvioitava, onko lapsen etua punnittu asianmukaisesti ja miten prosessuaaliset velvoitteet ovat toteutuneet, mikä edellyttää myös arvioinnin perusteiden selkeää avaamista.

Hallinto-oikeudessa osin rajoitettu tai kumottu yhteydenpidon rajoittamispäätös paikantuu sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon rajapintaan ja on suhteellisen vähän tutkittu aihe. Rajoitustoimenpiteitä koskevia asiakirjoja on lähestytty aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa rajoitustoimenpiteiden määrän, käyttötilanteiden, perusteluiden ja käytön logiikan näkökulmasta (Tarkkinen & Forsberg 2016). Rajoitustoimenpiteistä on tehty myös oikeusdogmaattista tutkimusta (Aikio 2017; Sormunen 2021).

Sosiaalityön koulutuksen on tärkeää vastata työssä vaadittavaa rajapintaosaamista, jotta lastensuojelulain tarkoitus toteutuu. Tässä tutkielmassa pureudutaan sosiaalityöntekijän tekemän, sittemmin hallinto-oikeudessa osin rajoitetun tai kumotun päätöksen perusteisiin ja niitä lähestytään lasten suojelun ja edun arvioimisen näkökulmasta.

2 Sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon rajapinnalla

Tutkielma sijoittuu sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon väliseen rajapintaan, jossa lapsen perusoikeutta rajoittavaa päätöksiä tehdään sosiaalityön ammatillisen harkinnan ja juridisen lain soveltamisen välisessä jännitteessä. Tutkielma tarkastelee sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon yhteenkietoutuneisuutta yhteydenpidon rajoittamispäätöksen kontekstissa ja pohtii ammatillisen harkinnan ja lain soveltamisen nivoutumista.

2.1 Sosiaalityön juridisoituminen

Sosiaalityön juridisoitumista on tutkittu Suomessa 2000-luvun alusta lähtien. Vornanen, Antikainen ja Miettinen (2002) tarkastelivat juridisia osaamisvaateita lastensuojelussa. Vornanen ym. totesivat artikkelissaan, että haaste sosiaalityöntekijöiltä vaadittavassa juridisessa osaamisessa liittyy nimenomaan siihen, että työssä liikutaan sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon rajapinnalla. Artikkelissa painotettiin liitoskohdan paikantamista sosiaalityöntekijöiden juridisen osaamisen vahvistamiseksi.

Sosiaalityön juridisoitumista on aiemmassa tutkimuksessa lähestytty toimeentulotukeen liittyvästä näkökulmasta. Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen siirtyi kunnilta Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi vuodesta 2017 lähtien, jolloin kunnille, nykyisille hyvinvointialueille jäi tehtäväksi ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntäminen (HE 217/2016). Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea myönnettäessä päätös on harkinnanvarainen, ja sen tekeminen vaatii tarkkaa säännösten ja ohjeiden tulkintaa ja noudattamista. Blomgrenin ja Kivipellon (2012) valtakunnallisessa aikuissosiaalityön kartoituksen raportissa nousi esiin huoli siitä, että aikuissosiaalityössä harkinnanvaraisuus jää katveeseen ja asiakkaiden ongelmiin vastataan tarkoin määritellyin juridisin reunaehdoin. Sosiaalityöntekijöiden harkintavaltaan ja sen keskeisyyteen palataan tämän tutkielman luvussa neljä.

Juridisten reunaehtojen korostuminen heijastuu myös siihen, miten asiakasturvallisuus ymmärretään ja miten se toteutuu sosiaalityössä. Asiakasturvallisuus on yksi sosiaalihuollon lainsäädännön keskeisimmistä tavoitteista ja se on sisällöllisesti yhteydessä asiakkaan oikeuksiin ja sosiaalihuollon laatuun (Lohiniva-Kerkelä 2022, 340). Sosiaalipalvelujen kontekstissa asiakasturvallisuus määritellään toiminnoiksi, jotka turvaavat palvelujen turvallisuuden ja suojaavat asiakkaiden vahingoittumisen. Jotta asiakasturvallisuus toteutuu, on palvelut järjestettävä, tuotettava ja toteutettava tavalla, jossa asiakkaan sosiaalinen,

psykykinen, fyysinen ja taloudellinen turvallisuus eivät vaarannu (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2022, 12).

Lainsäädäntö ei siten vain määritä työn rajoja, vaan luo myös rakenteet, joiden tarkoituksena on turvata asiakkaan asema ja oikeudet palvelujärjestelmässä. Asiakasturvallisuus tunnustetaan aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa keskeiseksi sosiaalihuollon käsitteeksi, mutta sen luonne on kuvautunut jäsentymättömänä (Pohjola 2019, 8–9). Vaikka asiakasturvallisuuden käsite ei ole ollut vakiintuneessa roolissa pitkään, sen taustalla olevia periaatteita ja käytäntöjä on sovellettu sosiaalihuollossa jo aiemmin (Jaakola & Pösö 2022, 360).

Sosiaalihuollon asiakasturvallisuutta on jäsenetty Lähteisen, Pehkosen ja Pohjolan (2022) tutkimuksessa neljän asiakasturvallisuutta ilmentävän kategorian kautta. Eetos-, seuraamus-, vastuu- ja strategiakategoriasta muodostuva asiakasturvallisuuden kokonaisuus selventää myös lastensuojelun sosiaalityöntekijälle sijoittuvaa tehtäväkuvaa. Vastuukategoria kuvaa lainmukaisuuden vaadetta kaikessa toiminnassa. Erityinen tehtävä on varmistua siitä, että haavoittuvaisessa asemassa olevien ihmisten oikeudet toteutuvat. Jotta kaikki viranomaisen toiminta on lainmukaista, on vastuukategorian näkökulmasta huomioitava vallankäyttöön, vastentahtoisuuteen ja toiminnan ennustettavuuteen liittyviä аспектеja. (Lähteinen ym. 2022.)

Asiakasturvallisuus luo perustan oikeusturvan toteutumiselle (Jaakola & Pösö 2022, 371). Oikeusturvan toteutumisen varmistaminen on erityisen tärkeää lastensuojelutyössä, jossa asiakkaat ovat haavoittuvaisessa asemassa. Laatusuosituksissa korostetaan, että sijaishuollossa olevan lapsen tulee olla tietoinen omista oikeuksistaan sekä siitä, millaisia keinoja hänellä on turvata niiden toteutuminen. Sekä lapsen että häntä hoitavien aikuisten on tärkeää tunnistaa ero kasvatuksen ja rajoitustoimenpiteiden välillä. (Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Erikson 2019, 70.) Kasvatuksellisten rajojen tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön lapsen kanssa, eikä niiden tule muistuttaa rajoitustoimenpiteitä kestoaltaan tai intensiteetiltään (Järvinen & Repo 2025, 1178).

2.2 Lapsen oikeusturvan toteuttava sosiaalityö

Kaikille lapsille kuuluvat samat perus- ja ihmisoikeudet, jotka perustuvat YK:n yleissopimukseen lasten oikeuksista. Suomi saattoi sopimuksen voimaan vuonna 1991 (SopS 59 ja 60/1991). Oikeudet ovat luonteeltaan luovuttamattomia, perustavanlaatuisia ja yleismaailmallisia. YK:n lapsen oikeuksien komitean numero 13 yleiskommentissa todetaan

alaikäisten lasten olevan yleisesti haavoittuvaisessa asemassa. Sosiaalinen eristäytyminen, päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat altistavat lapsia haavoittuvuudelle.

Eduskunnan oikeusasiamies on todennut, että rajoitustoimenpiteitä käytettäessä on aina varmistettava lapsen oikeusturvan toteutuminen. Oikeusturva edellyttää rajoitustoimenpiteitä koskevaa huolellista ja lainmukaista päätöksentekoa, lapsen mielipiteen selvittämistä ja lapsen kuulemista, rajoitustoimenpiteiden huolellista kirjaamista sekä lapselle hänen oikeussuojakeinoistaan tiedottamista. (EOAK/1997/2020.)

Oikeusturva on oikeus- ja hallintojärjestelmän osa, joka turvaa asiakkaan oikeudet. Oikeusturvaa arvioitaessa kiinnitetään huomiota niihin keinoihin, joilla ihminen voi varmistaa oikeuksiensa toteutumisen. Oikeusturva määrittää ja ohjaa myös viranomaisen toimintaa. Asianmukainen ja oikeudenmukainen oikeudenkäynti toteuttaa ihmisille kuuluvaa oikeusturvaa. (Pajukoski 2010.) Oikeusturvasta säädetään Suomen perustuslain 21 §:ssa niin, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Lapsiasiavaltuutettuna vuosina 2014–2019 toiminut Tuomas Kurttila on todennut toimintakertomuksessaan lapsen oikeusturvan toteutuvan siten, että lapset tulevat tietoisiksi asioista, johon yhteiskunta on lapsia koskien sitoutunut. Toimintakertomuksessa esiin nousi oikeusturvaongelmia liittyen muun muassa asiakassuunnitelmiin, käsittelyaikoihin ja rajoitustoimenpiteisiin. (Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2017.) Lasten eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemissä kanteluissa on havaittu puutteita sijaishuollossa olevien lasten oikeuksien toteutumisessa, muun muassa rajoitustoimenpiteiden soveltamisen osalta. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuihin on korostunut yleisellä tasolla sijaishuollon vastaamattomuus lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja toiminnan lastensuojelulain vastaisuus. (Saastamoinen 2021.)

Lastensuojelun käytännöissä kohdataan toistuvasti hoivan, suojelun ja kontrollin välisiä jännitteitä (Järvinen & Repo, 1179). Tavanomaiset kasvatukselliset rajat tulee selkeästi erottaa lastensuojelulain mukaisista rajoitustoimenpiteistä. Ne vastaavat yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttyä kasvatusta ja tukevat lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Tavanomainen kasvatusta on aikaan sidottua ja mukautuu tutkimustiedon valossa lapsen ikään, kehitystasoon sekä yksilöllisiin tarpeisiin ja olosuhteisiin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019.)

2024). Kasvatuksellisten keinojen on oltava objektiivisesti hyväksyttäviä. Niiden käyttöä ei voi perustaa asiakkaan tai tämän vanhempien suostumukseen. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on vastuu valvoa kasvatukseen ja rajoitustoimenpiteiden asianmukaista käyttöä. (EOAK/6166/2019.)

2.3 Institutionaalisen logiikan teoria

Formaalina makrotason taustateorianä nässä tutkielmassa käytetään Bergerin ja Zelditchin (1993) institutionaalisen logiikan teoriaa. Valinta perustuu tunnistettuun rajapintaan, joka kulminoituu sosiaalityöntekijän tekemän yhteydenpidon rajoittamispäätöksen kumoamiseen tai rajoittamiseen hallintotuomioistuimen ratkaisussa. Tutkielmassa hahmotetaan lastensuojeluasioiden hallintopäätöksien taustalla vaikuttavia juridiikkaan ja harkintaan perustuvia institutionaalisia logiikoita.

Institutionaalisen logiikan näkökulman ytimessä on ajatus siitä, että yksilöiden ja organisaatioiden identiteetit, edut, arvot ja oletukset ovat osa vallitsevaa institutionaalista logiikkaa (Thornton, Ocasio & Lounsbury 2012, 14–31). Monet nykyorganisaatioissa ja organisaatiokentissä havaittavista jännitteistä ja muutoksen dynamiikoista voidaan ymmärtää tarkastelemalla erilaisten toimijaryhmien välistä kilpailua ja kamppailua, jossa kukin toimija on sitoutunut erilaisiin institutionaalisiin logiikoihin (Scott 2014, 90).

Organisaatiokentän käsite laajentaa analyysin kattamaan merkitykselliset toimijat, institutionaaliset logiikat ja hallintorakenteet, jotka mahdollistavat ja rajoittavat yksilöiden ja organisaatioiden toimintaa tietyssä sosiaalisessa kentässä. Organisaatiokentän käsite sisällyttää kaikki tahot, jotka osallistuvat merkityksellisesti johonkin yhteiseen toimintaan. Yhteiseksi toiminnaksi voidaan käsittää jonkun tietyn ongelman ratkaiseminen tai tietyn politiikan toteuttaminen. Organisaatiokentän käsitteen lähestymiskulmasta tarkastelu kulminoituu organisaatioissa tapahtuvia pitkäkestoisia prosesseja kohtaan. (Scott 2014, 257.)

Sosiaalityön institutionaalinen asema voidaan hahmottaa organisaatiokentän käsitteen avulla niin, että se ei rajoitu pelkästään yksittäisten sosiaalityöntekijöiden toimijuuteen, vaan sosiaalityö kattaa kaikki merkitykselliset toimijat, institutionaaliset logiikat ja hallintorakenteet, jotka luovat sosiaalityön reunaehdot. Pösö (2010) muotoilee lastensuojelua institutionaaliseksi käytännöksi, joka toimii lain, julkisen hallinnon, asiakkaiden ja ammattilaisten välillä. Lastensuojelun käytännössä sosiaalisista ja kulttuurisista odotuksista poikkeavia perheitä tuetaan, ohjataan ja valvotaan. Institutionaalilla rajalla voidaan viitata

tilanteeseen, jossa lastensuojelu tekee intervention perheiden yksityiseen elämään. (Pösö 2010, 325.)

Lastensuojeluasioiden kontekstissa tuomioistuimen, tässä tutkielmassa tarkastellun hallinto-oikeuden tehtävä on arvioida sosiaalityöntekijän tekemän päätöksen lainmukaisuutta.

Lainkäyttövalta kuuluu Suomessa tuomioistuimille, jotka toimivat hallinnosta riippumattomina (Pietarinen 2025, 70). Suomessa on yleisten tuomistuinten ohella erillinen hallintotuomioistuin (Pietarinen 2025, 29), jota pitkin myös lastensuojelussa tehdyt hallintopäätökset etenevät muutoshakuprosessien myötä. Tuomioistuimen institutionaalinen funktio perustuu vallanjakoperiaatteeseen, mikä tekee niiden asemasta yhteiskunnassa vahvan (Pietarinen 2025, 61).

Lainkäyttö edustaa merkittävää yhteiskunnallisen vallan käyttöä. Hallintotuomioistuimen tehtävänä on ratkaista yksittäisiä hallintopäätöksiä koskevia oikeuskiistoja ja tarjota yksittäistapauksellista oikeussuojaa. Hallintotoiminnan laillisuuden valvonta, joka ohjaa viranomaisten toimintaa, kuuluu myös hallintotuomioistuinten tehtäviin. Päätökset, jotka hallintotuomioistuimessa tehdään, heijastuvat laajempaan institutionaaliseen kehykseen niiden vaikuttaessa myös yksittäisen tapauksen ulkopuolisessa kontekstissa. (Pietarinen 2025, 4.) Päätöksenteon jälkeen hallintotuomioistuimella ei ole lastensuojeluviranomaisen tavoin velvollisuutta jäädä arvioimaan tilanteen kehittymistä (Kuokka & Pösö 2016, 55).

Organisaatiokenttien merkitysjärjestelmät (Scott 2014, 223) ja institutionaalisten logiikoiden sisältämät identiteetit, edut, arvot ja oletukset (Thornton ym. 2012, 14–31) jäsentävät eri organisaatioiden toimintaa ja niissä tapahtuvaa päätöksentekoa. Sosiaalityön kontekstissa päätöksentekoa ohjaavat sekä juridiset että harkintaan perustuvat logiikat, jotka selittävät perusteita rajoittamistoimenpiteiden käytölle. Lastensuojelun päätöksentekoa velvoittavaa juridiikkaa sekä ammatillista harkintaa tarkastellaan lähemmin luvussa neljä.

3 Lapsi sijaishuollossa

Lapsella on lastensuojelulain nojalla oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lastensuojelulaki velvoittaa hyvinvointialuetta ottamaan lapsen huostaan ja järjestämään hänelle sijaishuollon tilanteessa, jossa lapsen terveys tai kehitys on vakavasti vaarassa huolenpidon puutteiden, kasvuolosuhteiden tai lapsen oman vahingollisen käyttäytymisen vuoksi. Sijaishuolto on järjestettävä, mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä ja lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on hänen etunsa mukaista. (Lastensuojelulaki 40§.)

Lastensuojelulain mukaan jokaiselle lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä, jolla on vastuu lapsen edun turvaamisesta (13b§, 24§). Huostaanottoa voidaankin käsitteellistää interventioksi, jossa lapsen asioista vastaaminen siirtyy institutionaaliseen asemaan (Helavirta 2016). Sijaishuoltopäätöksen jälkeen vastuu lapsesta on julkisella vallalla, jonka aikana käydään neuvottelua eri tahojen oikeuksista ja velvollisuuksista toimia vanhemman roolissa (Enroos 2016, 229). Huostaanoton jälkeen julkisen huoltajan tehtävää toteutetaan rinnakkain lapsen arjessa keskeisesti toimivien tahojen, kuten vanhempien ja huoltajien kanssa. Toimintaan voi sisältyä esimerkiksi neuvotteluja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä päätöksiä, jotka kohdistuvat lapsen arjessa toimiviin henkilöihin, kuten esimerkiksi yhteydenpidon määrää koskeviin ratkaisuihin. (Enroos, Heino, Helavirta, Laakso & Pösö 2017, 304–305.)

3.1 Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet ja niiden käyttö

Rajoitustoimenpiteistä ja niiden käytöstä säädetään lastensuojelulain 11. luvussa. Rajoitustoimenpiteet lisättiin osaksi lastensuojelulakia vuoden 2006 osittaisuudistuksen yhteydessä, mutta vastaavanlaista sääntelyä rajoitteista oli ollut jo 1980-luvulta lähtien (Tarkkinen & Forsberg 2013, 661). Rajoitustoimenpiteitä koskevia säännöksiä voidaan soveltaa vain lapseen, joka on huostaanotettu, kiireellisesti sijoitettu tai sijoitettu tuomiostuimen väliaikais määräyksen perusteella.

Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet ovat yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus, henkilönkatsastus, omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito. Yhteydenpidon rajoittaminen on ainoa rajoitustoimenpide, joka voidaan

toimeenpanna muuna kuin laitoshuoltona toteutettavana sijaishuoltona (Lastensuojelulaki 49§).

Rajoitussäännösten tarkoituksena on turvata sijaishuollettavien lasten oikeus turvalliseen hoivaan ja huolenpitoon (Saastamoinen 2020, 11). Ne eivät rinnastu tavallisiin kasvatuksellisiin rajoihin ja kieltoihin, vaan ovat erillislouhteisia lapsen perusoikeuksiin puuttuvia säännöksiä (Tarkkinen & Fosberg 2013, 661). Perusoikeuksiin, kuten henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, yksityis- ja perhe-elämän suojaan, sananvapauteen ja omaisuudensuojaan oikeuksiin puututaan vain välttämättömässä määrin (EOAK/1997/2020). Rajoitustoimenpidesäännökset mahdollistavat lapselle kuuluvan pienemmän oikeuden rajaamisen, jossa päämääränä on varmistaa perustuslain 19§:n 1. momentin mukainen lapsen subjektiivinen oikeuden toteutuminen välttämättömään huolenpitoon. Säännösten nojalla lapsen perus- ja ihmisoikeutta voidaan rajoittaa vain lapsen itsensä tai muiden turvaamiseksi taikka merkittävän omaisuusvahingon suojaamiseksi. (Saastamoinen 2020, 11.)

Rajoittamistoimenpiteisiin liittyvää tutkimusta on tehty sekä lasten kokemusten että ammattilaisten näkökulmista käsin (esim. Koivula, Ellonen, Ikonen, & Paavilainen 2021). Aiempi tutkimusnäyttö paikantaa rajoitustoimenpiteiden käytön logiikan lapsen terveyttä ja hyvinvointia turvaavaan kontrolliin ja valvontaan (Tarkkinen & Forsberg 2013, 667). Rajoitustoimenpiteitä käytetään aiemman tutkimuksen valossa yleisemmin tilanteissa, jossa pyritään puuttumaan nuorten päihteiden käyttöön. Päihteiden käyttöön puuttumiseen käytetään kaikkia lain sallimia rajoitustoimenpiteitä. (Tarkkinen ja Forsberg 2013.) Pro Gradu-tutkielmissa yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä on lähestytty sosiaalityöntekijän harkintavallan (Kangasniemi 2025) ja moraalisen järkeilyn (Sandström 2020) lähtökohdista. Sandström (2020) kuvasi tutkielmassaan päätöksentekoa erityisen haastavana ammattieettisenä harkintaprosessina.

Rajoitustoimenpiteitä on tarkasteltu myös kansainvälisessä kontekstissa ja se on osoittanut, että lapsen etu toimii yhtenäisenä periaatteena rajoitustoimia koskevassa päätöksenteossa (Enell, Andersson, Vogel, Henriksen, Pösö, Honkatukia, Mellin-Olsen & Hydle 2022). Päätös rajoitustoimenpiteestä on haastava, ja siihen liittyy monia eri huomioonotettavia tekijöitä. Päätöksessä sosiaalialan ammattilaisen on paitsi arvioitava päätöksen laillisuutta, käytettävä yksilökohtaista harkintaa ja siten tehtävä ammatillisesti ja eettisesti kestävä päätös.

Rajoitustoimenpiteen käyttö sisältää vallankäyttöä ja siinä päätöstä lähestytään suojelullisesta näkökulmasta. (Tarkkinen & Forsberg 2013, 667).

3.2 Yhteydenpito sijaishuollossa ja sen rajoittaminen

Sijaishuollossa olevalla lapsella on lastensuojelulain 54§:n nojalla oikeus ylläpitää suhteitaan läheisiin henkilöihin ja sijaishuollon on turvattava tämä yhteydenpito. Sijaishuollettavan lapsen on mahdollista pitää yhteyttä biologisiin vanhempiinsa kasvokkain tapahtuvin vierailuin sekä etäyhteyksin. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle vaikuttaa väistämättä lapsen ja hänen biologisten vanhempiensa väliseen vuorovaikutukseen, mutta se ei itsessään katkaise lapsen yhteydenpitoa hänelle läheisiin henkilöihin. Valtaosa sijoitetuista nuorista on säännöllisesti yhteydessä vanhempiinsa puhelimen välityksellä ja/tai tapaamalla heitä. (Laakso 2016, 171).

Valtio, lastensuojeluviranomaiset, sijaishuoltoapaikat ja biologiset vanhemmat jakavat vastuuta vanhemmuudesta lapsen ollessa sijaishuollossa. Biologiset vanhemmat voivat täten pysyä lapsen psykologisina vanhempina, vaikka sijaishuoltoapaikan kasvattajat vastaavat lapsen arjen turvaamisesta. Lapsen suhteet aikuisiin voivat olla monimutkaisia ja synnyttää erilaisia jännitteitä. (Enroos 2016, 229.)

Huostassa olevien lasten ja nuorten kokemuksia tarkastelleessa tutkimuksessa osa tutkittavasta koki suhteiden parantuneen vanhempien kanssa, mutta muuttuneen institutionaaliseksi. Tutkittavat kuvasivat kanssakäymisen vanhempien kanssa vähentyneen ja osa koki suhteet vanhempiin jännitteisiksi ja ristiriitaisiksi. Vertaissuhteisiin liittyen muutokset yhteydenpidossa liittyivät uusien kavereiden saamiseen, mutta toisaalta ylläpidon vaikeutumiseen ja sen rajoittamiseen itselle haitallisista ystävyyssuhteista (Laakso 2016, 171–175.)

Yhteydenpidon rajoittamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa sijaishuollettavan lapsen erityisenä perus- ja ihmisoikeutena turvattu oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin läheisiinsä sijaishuollon aikana rajoitetaan. Yhteydenpidon rajoittamispäätöksestä on tehtävä aina muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. (Saastamoinen 2020, 437–505.) Yhteydenpidon rajoittamispäätös on omiaan herättämään päätöksentekijässä lastensuojelussa ambivalentteja tunteita, minkä vuoksi sen toimeenpanolla esitetään tarkasti määritellyt oikeudelliset ja ammatilliset perustelut (Tarkkinen & Forsberg 2013, 667).

Yhteydenpidon rajoittamista voidaan käyttää esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkoituksena on rajata lapsen yhteydenpitoa päihdemyönteiseen henkilöön. Yhteydenpidon rajoittamispäätöstä on käytetty myös ehkäisemään hatkareissujen uusiutumista. (Tarkkinen & Forsberg 2013, 664–665). Hatkaamisella tarkoitetaan lyhyttä tai pitkää luvatonta ja ilmoittamatonta poissaoloa sijaishuoltopaikasta (Lähteenmaa & Saarholm 2024, 51). Rajoittamistoimenpiteet on kirjattava lain edellyttämällä laajuudella (Lastensuojelulaki 417/2007; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä, myöh. Asiakastietolaki 703/2023) asiakastietojärjestelmään.

Yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä on tutkittu aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa myös lainopillisesta eli oikeusdogmaattisesta tarkastelukulmasta käsin (esim. Aikio 2017). Aikio tutki Pro Gradu -tutkielmassaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen ongelmia yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä ja totesi, että vuoropuhelua lapsioikeuden ja lastensuojelun sosiaalityön välillä tarvitaan. Holopainen (2016) puolestaan korosti lainopillisessa Pro Gradu -tutkielmassaan tarvetta parantaa lasten oikeusturvaa ja alleviivasi yksilö- ja tapauskohtaista arviointia.

3.3 Osallisuus lastensuojelun päätöksenteossa ja muutoksenhaku

Kansallinen lapsistrategia painottaa linjauksessaan lasten osallisuutta, oikeutta tulla kuulluksi sekä systemaattista tiedottamista päätöksistä ja toiminnasta, joka on vaikuttaa lapseen. Lasten näkemysten vaikutukset osana päätöksentekoa on dokumentoitava. (Kiuru ym. 2021, 35.) Nuoret kokevat puutteellista osallisuutta viranomaispäätöksentekoprosessissa ja liittävät kokemuksensa tietovajeeseen ja muodolliseen osallisuuteen (Alin, Kaittila, Leinonen, Kraav, Vornanen, Karukivi & Anis 2025, 477–478). Rajattu viestintä syventää kokemusta nuorten rajoitetusta osallistumisesta päätöksentekoon (Nunes 2022, 424).

Stenvall (2020) jäsentää aiempaan tutkimukseen tukeutuen lasten osallisuuden ilmiönä, joka rakentuu eri sosiaalisissa ja institutionaalisissa yhteyksissä ilmenevistä osallistumisen ja vaikuttamisen muodoista. Stenvallin tulkinnan mukaan osallisuus rakentuu lasten mahdollisuuksista olla mukana, vaikuttaa ja tulla tunnistetuksi toimijoina erilaisissa arjen, palveluiden ja päätöksenteon yhteyksissä. Lastensuojelun päätöksenteossa lasten osallisuuden kannalta keskeistä on, että vuorovaikutus on avointa ja päätöksistä tiedotetaan lapselle ymmärrettävällä tavalla (Nunes 2022, 425).

Osallisuuden toteutuessa nuoret hahmottuvat päätöksentekoon vaikuttavina ja siinä aktiivisesti toimivina subjekteina (Alin ym. 2025, 475). Lastensuojelulainsäädäntö edellyttää lapsen mielipiteen selvittämisen ikä- ja kehitystasoisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Selvitys on kirjattava asiakasasiakirjoihin. Laki velvoittaa myös antamaan lapselle, hänen huoltajalleen ja muille laillisille edustajille viivytyksettä selkeät tiedot lastensuojelupäätösten sisällöstä, perusteista ja muutoksenhakekeinoista. Jos lapsi ei toimenpiteen hetkellä kykene ymmärtämään sen merkitystä, tiedot on annettava hänelle heti, kun se on mahdollista. (Lastensuojelulaki 32 a§, 40§.)

Osallisuuden näkökulmasta keskeistä on se, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa ratkaisuihin myös muutoksenhaun kautta, mikä perustuu lastensuojelulain 15. luvussa säädettyyn muutoksenhakuoikeuteen. Lapsen huoltajalla sekä henkilöllä, jonka yhteydenpitoa lapseen on päätöksellä rajoitettu, on oikeus hakea muutosta 63 §:ssä tarkoitettuun yhteydenpidon rajoittamista koskevaan päätökseen. Lisäksi 12 vuotta täyttäneellä lapsella on lastensuojelulain nojalla oikeus hakea itsenäisesti muutoksenhakua omassa lastensuojeluasiassaan. Muutosta voi hakea sekä viranhaltijan että muun päätöksentekijän tekemään yhteydenpidon rajoittamis päätökseen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023).

Yhteydenpidon rajoittamis päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla suoraan hallinto-oikeuteen, noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädettyjä menettelysääntöjä. Valituksen tekemiselle on aikaa 30 päivää lähtien siitä, kun päätös on saatu tiedoksi. Päätös, jolla on rajoitettu lapsen ja hänen läheisensä välistä yhteydenpitoa, voidaan panna täytäntöön välittömästi muutoksenhausta huolimatta, mikäli täytäntöönpanon lykkääminen voisi vaarantaa lapsen terveyden tai kehityksen. Päätöksen välittömästä täytäntöönpanosta tulee olla viranomaisen tai tuomioistuimen nimenomainen määräys. (Lastensuojelulaki 90–91§.)

Hallinto-oikeuden ratkaisuperusteet kiinnittyvät oikeuskäytännön ohella siihen, miten tuomarit tosiasiallisesti jäsentävät harkintaansa tilanteissa, joissa lapsen etu toimii keskeisenä päätöksenteon periaatteena. Moni tuomari pitää lapsen etua niin perustavanlaatuisena periaatteena, että sen vaikutus jää usein implisiittiseksi ja ilmenee pikemminkin ajattelun tasolla kuin eksplisiittisinä perusteluina. Tätä selittävät lapsen edun käsitteen joustava ja osin epämääräinen luonne, perustelemisen rakenteelliset ja ajalliset rajoitteet sekä tuomarin omat toisinaan tiedostamattomat käsitykset lapsen asemasta ja lapsen mielipiteiden merkityksestä oikeudellisissa prosessissa (de Godzinsky 2014, 73.) Lapsen edun luonteeseen päätöksenteon periaatteena syvennyksen tutkielman luvussa 4.1.

Hallinto-oikeuden päätöksestä yhteydenpidon rajoittamisesta on edelleen mahdollista hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta valitusluvan myötä. Muutoksenhakuun oikeutettuja ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi, vanhemmat/ja tai henkilöt, joiden kasvatettavana lapsi on ollut juuri ennen asian käsittelyn aloittamista sekä päätöksen tehnyt viranomainen. Muutoksenhakuviranomaisen on mahdollista keskeyttää tai kieltää yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen täytäntöönpano. (Lastensuojelulaki 92§.)

4 Päätöksenteko sosiaalityöntekijän tehtävänä

Lastensuojelun päätöksenteko on monimutkainen ilmiö, jota on vaikea tutkia kattavasti. Päätöksenteon on kuitenkin tunnistettu edellyttävän sosiaalityöntekijältä jatkuvaa tasapainoilua ja ammattitaitoa. (Lamponen 2023, 218). Tässä luvussa avaan yleisellä tasolla sosiaalityössä tehtävää päätöksentekoa ja jatkan analyysia lastensuojelussa tehtävässä päätöksenteossa. Sivuan luvussa myös arviointia, joka paikannetaan päätöksentekoa limittäväksi prosessiksi (Lamponen 2023, 222).

Yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä muutoshakukelpoinen hallintopäätös. Päätöksenteosta säädetään lastensuojelulain 63 §:ssa. Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös on tehtävä aina määräaikaaisesti ja se voi kestää enintään yhden vuoden kerrallaan. Pykälässä koskien yhteydenpidon rajoittamisesta koskevaa päätöstä säädetään, että päätöstekstin on sisällettävä sen peruste, mainittava rajoitusta koskevat henkilöt ja kuvattava rajoitettavaa yhteydenpitoa ja sen laajuutta. (Lastensuojelulaki 63 §.)

Lastensuojelun toimenpiteiden päätösvallasta on säädetty lastensuojelulaissa siten, että virkasuhteessa oleva hyvinvointialueen määräämä sosiaalityöntekijä voi tehdä päätöksen kiireellisestä sijoituksesta tai sen lopettamisesta. Johtava viranhaltija tekee päätöksen muun muassa kiireellisen sijoituksen jatkosta ja huostaanotosta. (Lastensuojelulaki 13§.) Johtava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen myös yhteydenpidon rajoittamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä yhteydenpidon rajoittamisesta voi päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja. Päätös rajoituksesta on purettava heti, kun rajoittaminen ei ole enää tarpeellista. (Lastensuojelulaki 63§.)

Lastensuojelun päätöksentekoa tutkineessa Valitsija-hankkeessa (VN 10030/2023) tunnistettiin asiakkaan, sosiaalityöntekijän, organisaation, ulkoisten tekijöiden ja tulosten vaikutukset sosiaalityöntekijöiden tekemään päätöksentekoon (Karttunen, Kotisaari & Valli 2025). Myös Kotisaaren, Hietamäen, Vornasen, ja Toikon (2025, 196) sosiaalityöntekijöiden päätöksentekoa lastensuojelun avohuollon tukitoimien valinnassa tutkivassa tutkimuksessa tulokset ovat samansuuntaisia. Tukitoimien valintaan vaikuttavat tekijät jaoteltiin neljään pääkategoriaan: asiakastekijät, päätöksentekijä, organisaatio, ulkoiset tekijät ja vaikutukset. Asiakkaan mielipiteet ja motivaatio, riski kiireelliselle sijoitukselle ja aikapaine

päätöksenteossa ohjasivat päätöstä asiakastekijöiden näkökulmasta. Päätöksentekijään liittyviä tekijöitä olivat kasautunut kokemustieto ja puute perehdytyksestä. Organisaatioon liittyviksi tekijöiksi tunnistettiin työyhteisön tarjoama tuki, harkintavallan rajoittaminen ja työn reunaehdot.

Lastensuojelulain säädökset, taloudelliset resurssirajoitteet ja yhteistyön vaikeudet tunnistetaan ulkoisiksi tekijöiksi, kun taas kokemus ja paine ulkopuolelta luetaan päätöksentekoon liittyviksi vaikutuksiksi (Kotisaari ym. 2025, 222). Myös Lamponen (2022) tunnistaa kiireellisen sijoituksen päätöksentekoa tarkastelevassa tutkimuksessaan, että taloudelliset, yhteisökohtaiset, poliittiset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat päätöksentekoon.

Päätöksenteossa on olennaista pohtia eri vaihtoehtoja ja ennakoida päätöksien seurauksia, jotta tehty päätös turvaa kestäväällä tavalla lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden (Lamponen 2023, 221). Päätöksentekoa edeltää aina arviointi lapsen tilanteesta. Arviointi jatkuu myös päätöksenteon jälkeen. Sosiaalityöntekijän toteuttama arviointi voidaan määritellä toiminnoiksi, jossa sosiaalityöntekijän toimesta lapsesta ja perheestä kerätään tietoa, jota analysoidaan ja yhdistellään. Päätöksenteon jälkeen tilanearviointi jatkuu systemaattisella uudelleenarvioinnilla ja tavoitteiden tarkistamisella. (Jaakola & Pösö 2022, 361.)

4.1 Lapsen edun arviointi päätöksenteon periaatteena

Lapsen etu toimii keskeisenä ja ohjaavana periaatteena kaikessa lastensuojelun päätöksenteossa. Tiedon analysoinnin osaamisen nähdään olevan tärkeä osa arviointia ja päätöksentekoa (Lamponen 2023, 223). Tämä korostuu erityisesti lapsen edun arvioimisessa, joka ei ole säädöksiin täsmällisesti ohjattua. Toisaalta päätöksenteon tukena olevan tiedon on tutkittu olevan rajallista (McCafferty & Taylor 2022, 94).

Lapsen edun arvioinnissa tulee lastensuojelulain nojalla ottaa huomioon se, miten ratkaisu turvaa lapsen tasapainoisen kehityksen, hyvinvoinnin ja lapselle tärkeät ihmissuhteet. Lastensuojelulaissa lapsen edun arviointi kiinnitetään myös ratkaisuihin, jotka turvaavat lapsen taustan huomioimisen sekä mahdollisuuden osallisuuteen, itsenäistymiseen ja kouluttautumiseen. Lapsen edun arvioinnissa on huomioitava myös turvallinen kasvuympäristön, jossa lapsen ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus on taattu ja hän nauttii iälleen ja kehitystasolleen sopivaa valvontaa ja huolenpitoa. (Lastensuojelulaki 4§.)

Nämä lainkohdat suuntaavat harkintaa ja ohjaavat päätöksentekoa siten, että lapsen oikeudet ja hyvinvointi asetetaan etusijalle. Koska lapsen arviointi ei perustu yksiselitteisiin sääntöihin, jää sosiaalityöntekijälle merkittävä harkintavalta tehdä ratkaisu, joka parhaiten toteuttaa lapsen etua kussakin yksilöllisessä tilanteessa. Olennaista on punnita eri toimenpidevaihtoehtojen mahdollisia hyötyjä ja haittoja sen perusteella, miten ne edistävät tai heikentävät lapsen oikeuksien ja kokonaisvaltaisen edun toteutumista. (Jaakola 2020, 55.)

Yksilöllinen arviointi saa suuren merkityksen lapsen edun arvioimisessa. Pelkkä ammatillinen tietämys lasten kehityksestä ei tuota riittävästi arviointitietoa kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista ja ominaisuuksista. (Krutzinna 2022, 141.) Arvioinnissa on tärkeää hyödyntää useita eri näkökulmia. Universaalista näkökulmasta arvioidaan niitä tarpeita, joiden oletetaan olevan samankaltaisia kaikilla lapsilla, kun taas kategorinen näkökulma korostaa arvioinnissa lapsen sosiokulttuurisen taustan merkitystä. Yksilöllinen lähestymistapa sovittaa yleiset normit ja kategoriat lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja tarkastelee lasta ainutlaatuisena. (Krutzinna 2022, 123.)

Tiedonkeruussa ja tiedon hyödyntämisessä päätöksenteon tukena on havaittu olevan esteitä. Sosiaalityöntekijöiden on tutkittu perustelevan päätöksensä teorian ja tutkimuksien sijaan lainsäädännöllä, jota he selittävät omalla vahvalla lakiosaamisellaan ja kokemuksellaan sen tulkinnassa ja toisaalta heikkona itseluottamuksena teorian soveltamisessa. Teorian soveltamista käytäntöön on haastanut aiemman tutkimuksen perusteella myös koulutuksen puute, monimutkaiset asiakastapaukset ja työmäärä. (McCafferty & Taylor 2022, 98–100.)

4.2 Sosiaalityöntekijän harkintavallan käyttö

Michael Lipskyn (1980, 13) mukaan katutason virkamiehillä, johon myös sosiaalityöntekijät lukeutuvat, on työssään huomattavan laaja harkintavalta kansalaisten tilanteiden arvioinnissa ja päätöksenteossa. Lipsky korostaa, että tämä asema rakentuu kahdelle toisiinsa kytkeytyvälle periaatteelle: suhteellisen korkealle harkintavallalle sekä suhteelliselle autonomialle organisaation auktoriteetista. Sosiaalityöntekijöiden käyttämään harkintavalltaan liitetään myös ominaisuuksia, jotka liittyvät toinen toisiinsa ja ovat osin päällekkäisiä. Harkintavallankäyttö on paitsi objektiivaa ja vastuuttavaa sekä subjektiivaa ja huolehtivaa. Harkintavallankäytön voidaan katsoa myös konstruoivan ja arvottavan tietoa. (Sirviö, Romakkaniemi, Lindh ja Laitinen 2015, 259.)

Viranomaiselle kuuluva harkintavalta merkitsee laissa säädettyä oikeutta ensiksi ratkaista, ryhtytäänkö hallinnolliseen toimenpiteeseen, ja toiseksi päättää toimenpiteen sisällöstä valitsemalla lopputulos useista oikeudellisesti yhdenvertaisista vaihtoehdoista. (Tieteen termipankki 2026). Hallintolain (434/2003) toisen luvun 6§:ssa säädettyjen oikeusperiaatteiden on tarkoitus täydentää hallintoasiassa koskevaa menettelyä siten, että ne huomioidaan osana menettelysäännöksiä (Kulla & Sallinen 2024, 112).

Harkintavallan käyttö lukeutuu osaksi päätöksentekoon vaikuttavia organisaatiotekijöitä. Sosiaalityöntekijöiden nauttimalla harkintavallalla tarkoitetaan mahdollisuutta käyttää päätöksenteossa ammatillista harkintaa ja osaamista. (Kotisaari ym. 2025, 194–195.) Harkintavalta on osa sosiaalityöntekijöiden julkista tehtävää, jossa he ammatillisen harkintansa avulla konkretisoivat poliittisia linjauksia ja muuttavat ne operatiivisiksi sosiaalityön prosesseiksi (Jaakola 2020, 29).

Sosiaalityön keskeiset arvot ovat sosiaalinen oikeudenmukaisuus, ihmisarvo ja ihmisoikeudet, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, osallisuuden edistäminen sekä henkilön voimavarat ja kokonaisvaltainen huomioiminen (Talentia 2017). Sosiaalityön keskiössä oleva ammattietiikka ohjaa sosiaalityöntekijöiden toimintaa ja päätöksentekoa. Sosiaalityöntekijöillä on erityinen eettinen vastuu ristiriitatilanteissa, jossa sosiaalityöntekijän on punnittava eri vaihtoehtoja ja päättää, mitkä arvot tulee laittaa etusijalle. (National Association of Social Workers 2008.)

4.3 Hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden mukainen ratkaisu

Hyvän hallinnon oikeusperiaatteet ovat yhdenvertaisuus, tarkoitussidonnaisuus, puolueettomuus- eli objektiviteetti-, suhteellisuus- ja luottamuksensuojan periaate. Periaatteet limittyvät tavanomaisesti toisiinsa, päätöksentekijän on osattava soveltaa samanaikaisesti useampaa oikeusperiaatetta. Hallinto-oikeudessa harkintavalta saa suuren merkityksen ja sen luonne riippuu normeista, jotka määrittelevät ratkaisun tekoa. (Kulla & Sallinen 2024, 116–137.)

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätöksenteko perustuu oikeudelliseen viitekehykseen, johon sisältyvät perustuslaki, lastensuojelulaki sekä Euroopan ihmisoikeussopimus, ja sen soveltamisessa tulee huomioida lapsen edun ensisijaisuus (KHO:2017:54). Suomen perustuslain 10 §:ssa turvataan yksityiselämän, kunnian, kotirauhan ja henkilötietojen suoja.

Asianmukaisesta ja viivytyksettömästä käsittelystä toimivaltaisessa viranomaisessa tai tuomioistuimessa ja oikeudesta tulla kuulluksi sekä muutoksenhausta säädetään perustuslain 21§:ssa.

Ratkaisun tekoa sääntelevä lastensuojelulainsäädäntö määrittää sijoituksen jälkeen viranomaisen toimivallan lapsen hoitoa ja huolenpitoa koskevissa ratkaisuissa sekä velvollisuuden turvata lapsen kehitykselle tärkeät ihmissuhteet, samalla kun lapsen yhteydenpitoa voidaan lapsen edun niin edellyttäessä rajoittaa määräaikaisella ja perustellulla päätöksellä. Kansallisen lainsäädännön ohella ratkaisun tekoa ohjaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1. kappale, joka turvaa jokaiselle oikeuden yksityis- ja perhe-elämän, kodin ja kirjeenvaihdon kunnioittamiseen.

Hyvän hallinnon oikeusperiaatteet toimivat edellä kuvatun oikeudellisen viitekehyksen tulkinnallisina ohjenuorina ja ohjaavat viranomaisen harkintavallan kohdentumista yhteydenpidon rajoittamista koskevissa ratkaisuissa. Toisaalta hyvän hallinnon periaatteiden oikeudellinen velvoittavuus on soveltamistilanteissa osoittautunut vaikeaksi, koska hallinnollisten ratkaisujen katsotaan edellyttävän aina tapauskohtaista arviointia ja harkintaa (HE 72/2002). Yhteydenpitoa koskevassa hallintoasiassa sosiaalityöntekijän on arvioitava lapsen tilanne yksilöllisesti ja yhdenvertaisesti.

Yhdenvertaisuuden eli tasapuolisen kohtelun toteutumista haastaa se, että harvemmin yksittäiset tapaukset ovat täysin samanlaisia (Kulla & Sallinen 2024, 115). Yhteydenpitoa koskevassa asiassa on kyse lapsen ja hänelle läheisen henkilön välisestä yhteydenpidosta eikä se ole täten verrattavissa täysin muuhun ratkaisuun. Hallintoasian menettelyllisen yhdenvertaisuuden varmistaminen edellyttää, että viranomainen mahdollistaa kaikkien asianosaisten tosiasiallisen osallistumisen päätöksentekoprosessiin (Kulla & Sallinen 2024, 118).

Hallintolain (434/2003) 6 §:ssä säädetään, että viranomaisen toimivaltaa on käytettävä ainoastaan laissa sallittuihin ja hyväksyttäviin tarkoituksiin. Hallinto-oikeudessa tarkoitussidonnaisuudella viitataan siihen, että toiminnan hyväksyttävät perusteet rajautuvat kyseisen lain päämäärien mukaisiksi. Suhteellisuusperiaatteen mukaan viranomaisen toimenpiteiden on oltava lisäksi suhteessa asetettuun tavoitteeseen, siten että yksityisten oikeuksia rajoitetaan vain välttämättömässä määrin (Kulla & Sallinen 2024, 121, 126.)

Lastensuojeluviranomaisen eettisten yleisperiaatteiden mukaisesti päätöksenteko perustellaan lapsen tarpeilla ja toimenpiteisiin ryhdytään vain välttämättömässä laajuudessa. (Malja ym. 2019, 46–47).

Tutkielmassani tutkin laillistettujen sosiaalityöntekijöiden tekemiä lastensuojelulain 63§:ssa tarkoitettuja yhteydenpidon rajoittamista koskevia hallintopäätöksiä, jossa sijoitetun lapsen oikeutta ylläpitää yhteyttä läheisiinsä (Lastensuojelulaki 54 §) rajoitetaan. Lastensuojelussa sosiaalityöntekijöiden harkintavalta päätöksenteossa kiinnittyy lapsen edun arvioimiseen. (Jaakola 2020, 54). Sosiaalityöntekijöiden yhteydenpidon rajoittamispäätöksessä käytettävä ammatillista harkintaa eri toimenpidevaihtoehtoja punnittaessa. Päätöstä tehtäessä on arvioitava lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ammatittieettisen harkinnan ja hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden avulla.

5 Tutkimusasetelma ja sen tavoite

Tämä Pro Gradu -tutkielma toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa analysoidaan hallinto-oikeudessa tehtyjen ratkaisujen sisältöä yhteydenpidon rajoittamisesta, jossa alkuperäinen päätös on kumottu tai sitä on rajoitettu lainvastaisena.

5.1 Tutkimuskysymykset

1) Minkälaisin perustein hallinto-oikeudessa rajoitetaan tai kumotaan lainvastaisina viranomaispäätöksiä yhteydenpidon rajoittamisesta?

2) Miten sosiaalityöntekijän harkinta, lapsen edun arviointi ja lain soveltaminen menettelysäännöksineen on toteutunut kumotuissa tai osin rajoitetuissa yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä?

5.2 Asiakirjatutkimusaineisto

Tämän Pro Gradu-tutkielman tutkimusaineistona on 15 Turun hallinto-oikeudessa lainvastaisina kumottua viranomaispäätöstä yhteydenpidon rajoittamisesta vuosilta 2023 ja 2024. Turun hallinto-oikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Varsinais-Suomen ja Satakunnan hyvinvointialueet (Tuomioistuinlaitos 2020). Vuonna 2023 Satakunnan hyvinvointialueella huostaanotettujen 0–17-vuotiaiden lasten lukumäärä oli 448 ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueella 968. Vastaava lukumäärä vuonna 2024 Satakunnan hyvinvointialueella oli 450 ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueella 935. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025.)

Hallinto-oikeuden ratkaistavana on kysymys valituksenalaisen yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen lainmukaisuudesta. Vuonna 2023 Turun hallinto-oikeudessa käsiteltiin yhteensä 47 asiaa, jotka koskivat yhteydenpidon rajoittamista koskevaa päätöstä. Vastaava luku vuonna 2024 oli 48. Tutkimusaineiston muodostavat, muutetut tai kumotut valituksenalaiset päätökset ovat pituudeltaan 3–7 sivua ja hallinto-oikeuden ratkaisut 5–19 sivua. Valituksia ovat tehneet vanhemmat yhdessä, toinen vanhempi erikseen, lapsi erikseen sekä lapsi ja vanhempi yhdessä. Vuonna 2023 yhteydenpidon rajoittamista koskevissa asioissa yhteensä 32:ssa asiaan ei tullut muutosta (68 %), seitsemää asiaa ei tutkittu tai se raukesi (15 %) ja kahdeksaan asiaan tuli muutos (17 %). Vuonna 2024 36:ssa (75 %) asiaan ei tullut muutosta. Kolmea päätöstä (6 %) ei tutkittu tai se raukesi, yksi hakemus hyväksyttiin (2 %) ja kahdeksan (17 %) päätöstä muutettiin tai se kumottiin.

Muutetut tai kumotut yhteydenpidon rajoittamispäätökset koskivat tässä tutkielmassa käytetyn aineiston (15 päätöstä) perusteella kahdeksaa 0–11-vuotiasta (53,333... %), kolmea 12–14-vuotiasta (20 %) ja neljää 15–18-vuotiasta (26,666... %). Valittajana asioissa ovat lapsi tai lapsi yhdessä vanhemman kanssa kolmessa (20 %) asiassa. Lopuissa (80 %) asioista valittajana on joko äiti, isä tai vanhemmat yhdessä.

Hallinto-oikeuden yhteydenpidon rajoittamista koskeviin päätöksiin viitataan tässä tutkielmassa seuraavasti: päätökset, jotka koskevat alle 12-vuotiasta, ovat koodattu päätös 1–7. Päätökset, jotka koskevat yli 12-vuotiasta, ovat koodattu päätös A-H. Sosiaalityöntekijän tekemään valituksenalaiseen päätökseen viitataan vastaavanlaisesti seuraavasti: valituksenalainen päätös 1-7 ja valituksenalainen päätös A-H. Rajaus perustuu lastensuojelulain 89§:ssa säädettyyn muutoksenhakuoikeuteen, jonka mukaan 12 vuotta täyttänyt lapsi on oikeutettu hakemaan erikseen häntä itseään koskeviin lastensuojeluasioihin.

Asiakirja-aineistoon sisältyy yhteensä 70 sivua valituksenalaista päätöstekstiä ja 106 sivua hallinto-oikeuden ratkaisuja, jotka sisältävät asianosaisten valitusosat. Tutkielman tarkoituksena on selvittää perusteita, jonka vuoksi hallinto-oikeus kumoaa sellaisenaan tai rajoittaa sosiaalityöntekijän tekemiä päätöksiä yhteydenpidon rajoittamisesta. Tarkoituksena on saada aineistosta tietoa siitä, miten sosiaalityöntekijä on arvioinut lapsen etua päätöstä tehdessään ja miten se on toteutunut hallinto-oikeuden päätöksissä, joissa alkuperäisiä päätöksiä on rajoitettu tai ne ovat kumoutuneet lainvastaisena hallinto-oikeudessa.

5.3 Asiakirja-aineiston substanssi

Lastensuojelulain 62 §:n mukainen salassa pidettävä päätös yhteydenpidon rajoittamisesta sisältää asianosaisten henkilötietojen lisäksi perustelun, huostaanottoa ja sijaishuoltopaikkaa koskevat tiedot, kuvauksen nykytilanteesta, sosiaalityöntekijän arvion rajoituksen tarpeesta ja asianosaisten mielipiteen selvityksen. Päätökseen kirjataan aikaväli, jolloin päätös on voimassa sekä itse päätös. Päätöstekstin lopussa mainitaan asian valmistelija tai valmistelijat sekä päätöksentekijä. Valituksenalaiset päätökset sisältävät valitusohjeet.

Asiakirja-aineistona toimivien valituksenalaisten päätösten valmistelijoina toimivat lastensuojelun sosiaalityöntekijä tai sosiaalityöntekijät. Yhden (1) päätöksen tekijänä on lastensuojelulaitoksen johtaja ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Muissa

valituksenalaisissa päätöksissä päätöksentekijänä on johtava sosiaalityöntekijä (11) tai palvelupäällikkö (3). Tässä tutkielmassa päätöksentekijään viitataan sosiaalityöntekijänä. Kestoltaan lyhin rajoittamispäätös on tehty kahdeksan päivän ajalle. Muiden (14) päätösten voimassaoloajat sijoittuvat noin yhden kuukauden ja kuuden kuukauden välille. Tuomioistuimien on palauttanut yhden (1) valituksenalaisen päätöksen käsiteltäväksi viranomaiseen; lopuissa päätöksissä (14) rajoitustoimenpiteen voimassaoloaika oli päättynyt, eikä asiaa palautettu näin ollen uudelleenkäsiteltäväksi.

Tutkimusaineistoon kuuluvat hallinto-oikeuden päätökset sisältävät myös salassa pidettäviä tietoja. Asiaksi hallinto-oikeuden ratkaisuun merkitään yhteydenpidon rajoittamista koskeva valitus, ilmoitetaan valittajan tai valittajien nimi tai nimet sekä päätös, josta valitetaan. Edellä mainittuja tietoja seuraa valittajan tekemä valitus. Valituksen jälkeen päätöksessä edetään kohtaan, joka nimetään asian käsittelyksi ja selvittämiseksi. Tähän kohtaan päätöksellä kirjataan mahdolliset lausuntojen, vastineiden ja vastaselitysten antajat sekä tiedot siitä, ketkä eivät ole osallistuneet niiden antamiseen. Tämän jälkeen edetään hallinto-oikeuden ratkaisuun, jossa annetaan tiedoksi hallinto-oikeuden tekemä päätös.

Päätöksen jälkeen edetään ratkaisun perusteluihin ja sovellettaviin säännöksiin.

Yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä hallinto-oikeudessa sovelletaan lastensuojelulakia ja hallintolakia. Sovellettavat pykälät momentteineen ja kohtineen merkitään tarkasti. Tämän jälkeen päätöksellä edetään asiassa saatuun selvitykseen ja siitä tehtyyn johtopäätökseen. Tämän jälkeen määritetään sovelletut oikeusohjeet pykälineen, oikeusapu ja avustajan palkkio sovellettuine oikeusohjeineen. Niitä seuraavat muutoksenhakuohjeet, jossa kerrotaan valitusluvan hakemisen vaateesta korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Päätöksen lopuksi mainitaan hallinto-oikeuden kokoonpano, päätöksen jakelu, salassapito sekä hallinto-oikeuden yhteystiedot.

5.4 Aineistonhallinnan suunnittelu

Aineistonhallinnan suunnittelun avulla varmistin, että käsittelin aineistoa tietoturvasääntöjen ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tässä alaluvussa kuvaan tähän tutkielmaan kerättävän aineiston keräämistä, käyttöä, säilytystä ja tuhoamista tutkimuksen teon jälkeen. (Tietoarkisto 2025.) Tässä alaluvussa tuon esille tavat, jolla varmistin tietoturvan toteutumisen tutkimuksessa.

Aineistonkeruun suoritin tekemällä tutkimuslupahakemuksen Tuomioistuinlaitokselle salassa pidettävistä asiakirjoista. Hakemuksen tietojen saamiseksi viranomaisen salassa pidettävistä asiakirjoista tein viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 28§:n mukaisesti. Aineisto toimitettiin minulle Tuomioistuinlaitokselta suojatulla sähköpostiyhteydellä joulukuussa 2025.

Päätökset sisälsivät salassa pidettävää tietoa, joita tieteellisessä tutkimuksessa käsiteltiin tietosuojalain (1050/2018) 4§:ssa ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksessa (GDPR) 6. artiklassa tarkoitetulla tavalla. Jotta henkilöitä ei voida suoraan tai epäsuorasti tunnistaa tekstistä (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2024), poistin kaikki päätöksen sisältämät mahdolliset tunnistetiedot (nimet, paikkakunnat, yksityiskohtaiset tiedot) aineistosta. Henkilötietojen käsittelyssä noudatin minimointiperiaatetta. Pseudonymisoin aineiston analysointivaihteessa mustaamalla tunnistetiedot sähköisistä aineistoista. Paperisen aineiston käsittelyn aikana käytin turvatulostusta.

Toteutin tutkimuksen kertaluontoisena vuosien 2025 ja 2026 aikana. Säilytin aineiston lukittuna kannettavalla tietokoneellani. En luovuttanut aineistona käytettävää materiaalia tutkimuksen aikana ulkopuoliselle tahoille. Turvatulostimella tulostettua aineistoa säilytin kansiossa, johon mikään ulkopuolinen taho ei päässyt käsiksi. Tutkimuksen loppuunsaattamisen jälkeen tuhosin tutkimusaineiston tietokoneeltani ja tulostetun aineiston kuljetin Turun yliopiston tietoturvakeraukseen. Toteutin tutkimuksen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden mukaisesti (Keiski ym. 2023).

5.5 Tutkimusmenetelmä

Toteutin tutkimukseni laadullisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollista tutkia jo etukäteen luotua teoriaa jostakin aiheesta, mutta usein hyödyllisempää on se, että tutkijalla ei ole vielä kovinkaan paljon tietoa tutkittavasta ilmiöstä, ja tutkimuksen aikana luodaan teoria tutkittavasta ilmiöstä. (Waller, Farquharson & Dempsey 2016, 5). Laadullisena tutkimusmenetelmänä käytin sisällönanalyysiä, jolla tarkoitetaan tekstin merkitystä tutkivaa tekstianalyysiä. Analyysissä aineistoa pyritään selkeyttämään, jotta sen avulla on mahdollista tehdä luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta aiheesta. Tavoitteena on analyysin avulla muodostaa tutkittavasta ilmiöstä selkeä ja tiivis sanallinen kuvaus, joka syventää ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Havaintojen erottamiseksi aineistosta tarvitaan tutkimusmenetelmä, joka määrittelee havaintoja tuottavat käytännöt ja havaintoja järjestävät periaatteet, joiden avulla tutkimushavaintoja tulkitaan (Alasuutari 2011). Valitsin sisällönanalyysin tutkimusmenetelmäksi sillä perusteella, että tutkielmani tarkoituksena oli saada laajaa ja monipuolista ymmärrystä rajoittamistoimenpiteisiin liittyvään ilmiöön. Sisällönanalyysin toteutin induktiivisesti eli aineistolähtöisesti. Pyrin luomaan tutkimusaineistosta aineistolähtöiseen analyysiin sopien teoreettisen kokonaisuuden (Tuomi & Sarajärvi 2018) käyttäen analyysin apuna teemoittelua. Sisällönanalyysi keskittyy siihen, mistä teemoista ja aiheista aineisto kertoo. Siten sisällönanalyysi ja teemoittelu ovat menetelminä lähellä toisiaan. (Juhila 2021; Vuori 2021a.)

Aineistolähtöinen tutkimus nähdään haastavaksi toteuttaa, sillä käytännössä objektiivisia havaintoja ei nähdä olevan olemassa vaan ne ovat aina sidoksissa teoriaan tai olemassa oleviin käsityksiin. Aineistolähtöinen analyysi voi kuitenkin onnistua siten, että olemassa olevista ennakkokäsityksistä ilmiöstä kerrotaan ja niihin suhtaudutaan kriittisesti analyysin aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Minulla oli vain vähän etukäteistietoa siitä, miksi yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä rajoitetaan tai kumotaan tuomioistuimissa, mikä tuki aineistolähtöisen menetelmän valintaa tutkimuksessani.

Aineistolähtöisessä analyysissä keskiössä on aineisto ja sen analyysiyksiot, jotka muodostetaan ilman teoriaa ja etukäteisharkintaa. Yksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen mukaan ja teoria voidaan liittää tutkimukseen mukaan vasta analyysivaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108.) Keskeistä on aineiston koodaaminen, jota tehdään etsimällä aineistosta kaikki kohdat, jotka kuvaavat tutkittavaa asiaa. Koodauksen tulee olla systemaattista, mikä tarkoittaa, että kaikki kohdat, jotka kuvaavat samaa asiaa kootaan yhteen. (Vuori 2021a.)

Tutkimuksen tavoitteena oli saada ymmärrystä siitä, millä perustein sosiaalityöntekijän tekemä valituksenalainen päätös muutetaan hallinto-oikeudessa ja mitä tekijöitä ilmiön taustalla on. Tarkoituksena oli selvittää lapsen edun arvioimista ja sen toteutumista sijaishuollossa, jossa hänen yhteydenpitoaan läheiseen ihmiseen on rajoitettu. Pyrkimyksenäni oli koota yhteen tietoa rajapinnoilta, jossa sosiaalityöntekijä tekee yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä soveltaen lakia ja hyödyntäen ammatillista harkintaa.

Luin aluksi koko aineiston läpi, minkä jälkeen alleviivasin kohtia, jotka toistuivat hallinto-oikeuden ratkaisujen perusteluissa. Tämän jälkeen aloitin pohtimaan aineiston otteiden yhtäläisyyksiä ja niiden suhteita tutkimuskysymykseen. Lähdin hahmottelemaan aineistosta suurempia teemoja ja niitä kuvaavia sisältöjä. Teemoja voidaan muodostaa aineistosta erilaisten aihepiirien mukaan, mutta keskeistä on löytää se mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajarvi 2018, 105). Käytyäni koko aineiston läpi muodostin yhteensä neljä pääteemaa, jotka esittelin kahdessa analyysiluvussa. Ensimmäisessä analyysiluvussa esittelin kaksi pääteemaa, jotka olin nimennyt seuraavasti: kuulemiseen ja mielipiteen selvittämiseen liittyvät syyt ja päätöksen perusteluihin liittyvät syyt.

Kuulemisen ja mielipiteen selvittämiseen liittyvien syiden pääteemaan muodostin kaksi alateemaa ja nimesin ne seuraavasti: hallintolain mukaiseen kuulemiseen liittyvät menettelyvirheet ja lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyvät menettelyvirheet (ks. taulukko 1). Päätöksen perusteluihin liittyvien syiden pääteeman alle muodostin kolme alateemaa ja nimesin ne seuraavasti: päätöksen riittämättömät perustelut, päätöksen epätasälliset perustelut ja muut päätöksen lainvastaiset perustelut.

Toisessa analyysiluvussa esittelin muodostamani kaksi pääteemaa, jotka olin nimennyt seuraavasti: sosiaalityön ammatillinen harkinta kuulemisessa ja mielipiteen selvittämisessä ja sosiaalityön lapsikohtainen ammatillinen harkinta (ks. taulukko 2). Toisen pääteeman jaoin tekemäni teemottelun pohjalta kolmeen alateemaan ja nimesin seuraavasti: sijaishuollon arjen stabiloituminen; haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vuorovaikutus ja lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu. Seuraavaksi esittelen näiden teemojen alle nostamiani aineisto-otteita ja analysoin niitä suhteessa tutkimukseni teoriaan. Niiden myötä pyrin vastaamaan tutkimuksessa asettamiini tutkimuskysymyksiini.

Taulukko 1. Kuvaus aineiston pää- ja alateemojen muodostamisesta

Aineisto-ote	Esimerkkikoodi	Alateema	Pääteema
"...päätös on tehty ilman kuulemista, koska päätöksen tekeminen on sosiaalityöntekijän kiireistä johtuen viivästynyt". (Päätös 2)	Asianosaisen kuulematta jättäminen	Hallintolain mukaiseen kuulemiseen liittyvät menettelyvirheet	Kuulemiseen ja mielipiteen selvittämiseen liittyvät syyt
"Asiassa ei ole tullut esille mitään... perustetta... (lapsen nimi poistettu) mielipiteen selvittämättä jättämiselle". (Päätös 4)	Lapsen mielipiteen selvittämättä jättäminen	Lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyvät menettelyvirheet	
"...äidin kodin olosuhteissa ole, ... esitetty olevan (lapsen nimi poistettu) turvallisuutta vaarantavia seikkoja". (Päätös 6)	Perusteettomuus	Päätöksen riittämättömät perustelut	Päätöksen perusteluihin liittyvät syyt
"...päätöksessä ei ole mainittu tapaamisten kestoaikaa..." (Päätös 8)	Kestoajan puute	Päätöksen epätäsmälliset perustelut	
"Yhteydenpitoa ei ole voitu rajoittaa takautuvasti...". (Päätös E)	Takautuvasti tehty päätös	Muut päätöksen lainvastaiset perustelut	

Taulukko 2. Kuvaus aineiston pää- ja alateemojen muodostamisesta

Aineisto-ote	Esimerkkikoodi	Alateema	Pääteema
<i>"(Lapsen nimi poistettu) ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen kuuleminen saattaisi vaikuttaa negatiivisella tavalla (lapsen nimi poistettu) psyykeeseen..." (Valituksenlainen päätös 4)</i>	Kuulemisesta aiheutuva haitta lapselle	-	Sosiaalityön ammatillinen harkinta kuulemisessa ja mielipiteen selvittämisessä
<i>"Rajoituksen tavoitteena saada (lapsen nimi poistettu) asettumaan uudelleen (sijaishuoltopaikan nimi poistettu)..." (Valituksenlainen päätös C)</i>	Asettuminen sijaishuoltopaikkaan	Sijaishuollon arjen stabiloituminen	Sosiaalityön lapsikohtainen ammatillinen harkinta
<i>"Vanhemman vuorovaikutuksessa lapsen kanssa on aiemmin esiintynyt vakavia lapsen kehitystä vaarantavia puutteita..." (Valituksenlainen päätös 1)</i>	Vanhemman vuorovaikutukseen liittyvä puute	Haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vuorovaikutus	
<i>"(Lapsen nimi poistettu) on (ajankohta poistettu) ollut vanhempien tapaamisten jälkeen itkuinen ja ahdistunut..." (Valituksenlainen päätös 5)</i>	Lapsen reagointi tapaamisen jälkeen	Lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu	

5.6 Tutkimuksen eettisyys

Ihmisten yksityisyyden, ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ovat osa yleisten eettisten periaatteiden mukaista tutkimusta. Eettinen tutkimus pyrkii siihen, että se ei aiheuta tutkittaville ihmisille merkittävää riskiä tai haittoja. (Vuori 2021b.) Tutkin tässä tutkimuksessa viranomaisasiakirjoja, jotka sisältävät salassa pidettävää, arkaluontoista tietoa. Arkaluontoinen salassa pidettävä tieto käsittää sensitiivisiä ja yksityiskohtaisia tietoja lasten ja perheiden tilanteista. Sain tieteellistä tutkimusta varten tutkimusluvan Turun hallinto-oikeudelta ja tutkimusaineisto luovutettiin minulle viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) nojalla. Tutkimukseni eettinen pohdinta on tärkeä osa hyvää tieteellistä tutkimuskäytäntöä, jonka noudattamisesta vastaan itse tässä tutkimuksessa.

Toteutan eettisen tarkastelun kaksitasoisesti tutkimukseni asiakirja-aineiston luonteen vuoksi. Ensimmäinen pohdintataso on asiakirjoja koskevien ihmisten, lapsien ja heidän vanhempien oikeus yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen. Rinnalla kulkeva toinen pohdintataso on tieteellinen tutkimusenteko, joka nojaa asiakirjojen luovuttamisen mahdollistavaan lainsäädäntöön. Keskitän eettisen tarkastelun erityisesti siihen, että ihmiset, joita asiakirjat koskevat, eivät ole antaneet suostumusta tietojensa käsittelyyn.

Tutkimusaineisto koskee yhteydenpidon rajoittamista koskevia asioita. Siitä on mahdollista päätettä, että asiakirjoja koskevat lapset ovat olleet lastensuojelun asiakkuudessa. Rajoittamistoimenpiteitä voi lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti käyttää vain sijaishuollettavien lasten kohdalla. Lastensuojelun asiakkuus ei ole lapselle vapaaehtoinen, vaan siitä päättää sosiaalityöntekijä palvelutarpeen arvioinnin aikana saatujen tietojen pohjalta tai silloin, kun lapselle järjestetään kiireellisesti lastensuojelun palveluja asian vireilletulon jälkeen (Lastensuojelulaki 27§). Asiakirjat ovat vuosilta 2023 ja 2024, joka tarkoittaa sitä, että osan lastensuojelun asiakkuus voi olla tutkimuksen teon aikana aktiivinen tai se voi olla päätetty.

Suostumuksen pyytäminen asiakirjoja koskevilta ihmisiltä ei ollut tutkimuksen teon aikana realistista eikä eettisesti ongelmatonta, koska pyrin tutkimuksen teossani henkilötietojen minimointiin. Olen kuvannut aineistonhallintaluvussa sitä, miten varmistan tietosuojan asianmukaisesti. Tutkimukseni eettisyyden varmistaminen edellyttää sitä, että minimoin

mahdollisen haitan aiheutumisen asiakirjoja koskeville ihmisille. Anonymisoin tutkimuksen ennen analyysin tekoa niin, että ihmisiä ei voi tunnistaa aineistosta.

Eettisestä lähtökohdista tehty tutkimus tuottaa todelliseen tiedontarpeeseen liittyvää tutkimustietoa myös aiheista, jotka ovat eettisesti hankalia (Vuori 2021b). Tutkimukseni voi hyödyntää vielä lastensuojelun asiakkuudessa olevia, asiakirjoja koskevia perheitä sekä muita lastensuojelun asiakkaita. Valtaosa aineiston asiakirjoista on ratkaistu hallinto-oikeudessa vasta sen jälkeen, kun yhteydenpidon rajoittamispäätöksen voimassaoloaika on päättynyt. Eettisestä näkökulmasta edellä kuvattu päätöksentekoprosessi on ongelmallinen, koska päätöksellä on tosiasiallisesti jo rajattu ihmis- ja perusoikeuksia perusteettomasti. Tässä tutkimuksessa tuotan tietoa asiakkaiden oikeusturvan kannalta ongelmallisesta päätöksentekoprosessista.

Tutkimuksen eettisessä arvioinnissa on keskeistä huomioida viranomaisasiakirjojen erityinen luonne. Tutkimusaineistona käytetyt asiakirjat ovat tuottaneet hallinto-oikeuden tuomarit ja asiantuntijajäsenet sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Tästä syystä aineisto heijastaa ensisijaisesti viranomaisten institutionaalista näkökulmaa eikä lasten ja perheiden näkökulmaa tule välttämättä esiin. Tutkijana olen tietoinen siitä, että asiakirjoissa kuvatut tilanteet voivat poiketa lasten ja perheiden kokemuksista.

Näin ollen tunnistan tutkimusaineistoni näkökulmasidonnaisuuden. Tutkimukseni lähtökohta on, että asiakirjat eivät tarjoa täysin neutraalia kuvaa lapsien ja heidän perheidensä tilanteesta. Tutkimukseni analyysin keskitän viranomaisasiakirja-aineiston päätöksenteon perusteisiin ja päätöksenteon logiikoihin. Tutkimukseni tavoite on tiedontuotanto lastensuojelun päätöksenteonprosessista yhteydenpidon rajoittamisen kontekstissa. Eettisestä näkökulmasta tutkimukseni pyrkii lisäämään tietoa päätöksenteonprosessista järjestelmän kehittämiseksi niin, että se ei vaaranna yksittäisten henkilöiden oikeuksia. Eettisesti kestävää tutkimusta voidaan luonnehtia tutkimuksen luotettavuuden toiseksi puoleksi (Tuomi ja Sarajärvi 2018).

6 Yhteydenpidon rajoittamispäätösten oikeudellinen arviointi hallinto-oikeudessa

Tässä luvussa analysoin hallinto-oikeuden tekemää oikeudellista arviointia valituksenalaisista yhteydenpidon rajoittamispäätöksistä. Tuomioistuinlain (673/2016) 4. luvun 1§:n pykälän nojalla hallinto-oikeuden on määrä käsitellä ja ratkaista ne hallinto-oikeudelliset valitukset, jotka säädetään kuuluvaksi sen toimivaltaan. Tarkastelen oikeudellista arviointia sosiaalityöntekijän harkintavallan käytön, lapsen edun arvioinnin sekä sovellettavan lainsäädännön ja menettelysäännösten toteutumisen näkökulmista. Analysoin sosiaalityöntekijän harkintavallan, lapsen edun arvioinnin ja lain asettamien reunaehtojen asettumista päätöksentekoon, jonka hallinto-oikeus on oikeudellisessa arvioinnissa ratkaissut lainvastaiseksi. Kiinnitän aineistolähtöisen analyysini perusteisiin, joilla tuomioistuin on muuttanut sosiaalityöntekijän tekemää ratkaisua.

6.1 Kuulemiseen ja mielipiteen selvittämiseen liittyvät syyt

Kuulemiseen ja mielipiteen selvittämiseen liittyvät syyt on ensimmäinen aineistosta muodostamani pääteema. Pääteeman alateemoiksi muodostin aineiston perusteella kaksi alateemaa, jotka nimesin hallintolain mukaiseen kuulemiseen liittyviksi menettelyvirheiksi ja lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyviksi menettelyvirheiksi.

6.1.1 Hallintolain mukaiseen kuulemiseen liittyvät menettelyvirheet

Päätöksessä numero 1 äidille oli lähetetty lastensuojelun kuulemispyyntö ja määräaika selityksen antamiseen. Perjantaihin asettunut määräaika oli laskettu pyynnön päiväyksestä kaksi viikkoa eteenpäin. Määräaikaan ei ollut merkittynä kellonaikaa. Äiti oli toimittanut selvityksensä viikonloppuna viranomaisten aukioloaikojen ulkopuolella. Rajoitustoimenpiteen ensimmäinen voimassaolopäivä oli päätöksen mukaan perjantai. Tästä syystä hallinto-oikeus katsoi, että päätös yhteydenpidon rajoittamisesta oli tehty ilman asianosaisten kuulemista. Valituksenalainen päätös kumottiin asianosaisena olleen äidin kuulemisesta johtuvan menettelyvirheen vuoksi.

Lapsen 1 äidille on ennen yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tekemistä tullut varata tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain mukaisesti. Viranomaisen äidin kuulemiselle asettama määräaika on ollut x.x.202x. Kuulemispyynnössä ei ole ollut mainintaa siitä, että selitys on tullut toimittaa viranomaisen aukioloaikojen puitteissa tai muutoinkaan tiettyyn kellonaikaan mennessä. Valituksenalainen x.x.202x tehty päätös on asiassa saadun selvityksen

mukaan katsottava tulleen tehdyksi ilman että äidille on varattu hallintolain edellyttämää tilaisuutta tulla kuulluksi. (Päätös 1).

Yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tekeminen edellyttää asianosaisten hallintolain (434/2003) 34§:n 1. momentin mukaista kuulemistä, koska rajoittamisesta on lastensuojelulain 63§:n nojalla tehtävä tehtävä valituskelpoinen hallintopäätös. Hallintolain 34§:n pykälän 2. momentin mukaan asian voi ratkaista kuulematta asianosaisia vain tilanteessa, jossa kuuleminen vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta johtuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa merkittävää terveyden tai turvallisuuteen liittyvää haittaa. Lisäksi hallintolain 33§:ssa säädetään asianosaiselle osoitettavasta kohtuullisesta määräajasta selityksen antamiselle.

Päätöstä 1 koskevassa asiakirjassa ei ole aineiston perusteella ilmaistuna perusteita sille, miksi päätös on saatettu voimaan selvitykseen annettavan määräajan aikana. Aineiston perusteella sosiaalityöntekijän olisi tullut ilmaista päätöksessään kellonaika selvityksen toimittamisen määräajalle tai päätöksen voimassaoloaika olisi tullut laittaa seuraavaan päivään, jotta päätöksenteossa ei olisi tullut lain soveltamiseen liittyvää menettelyvirhettä.

Seuraavassa esiteltävässä päätöksessä 2 hallinto-oikeus on todennut, että asianosainen on pyytänyt tammikuussa asiakassuunnitelmapalaverissa yhteydenpidon rajoittamispäätöstä. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että tammikuussa pidetyssä asiakassuunnitelmapalaverissa lapsen vanhempi ja sosiaalityöntekijä ovat olleet eri mieltä yhteydenpidosta. Asianosainen, tässä päätöksessä vanhempi, on tällöin pyytänyt valituskelpoista hallintopäätöstä, josta voisi tarvittaessa valittaa siitä hallinto-oikeuteen. Päätös yhteydenpidon rajoittamisesta on tehty vasta toukokuussa, jota aikaisemmin muutoksenhakuun oikeutetuilla asianosaisilla ei ole ollut tosiasiallisesti mahdollisuutta valittaa yhteydenpidon rajoittamisesta hallinto-oikeuteen.

Päätös on annettu vasta toukokuussa, vaikka isä on jo tammikuun asiakassuunnitelmeneuvottelussa pyytänyt yhteydenpidon rajoituspäätöstä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lausunnon mukaan päätös on tehty ilman kuulemisia, koska päätöksen tekeminen on sosiaalityöntekijän kiireistä johtuen viivästynyt. Pidempi lähes vastaavan sisältöinen päätös on tehty myöhemmin kuulemismenettelyn jälkeen. (Päätös 2.)

Lapsen sijaishuollon aikana hänen oikeuttaan pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin läheisiin henkilöihin voidaan rajoittaa viranomaisen tekemällä lastensuojelulain 63 §:ssä tarkoitettulla päätöksellä, mikäli yhteydenpidosta ei ole saavutettu yhteisymmärrystä lastensuojelulain 30 §:ssä tarkoitettussa asiakassuunnitelmassa tai jos siihen on muutoin erityinen peruste lapsen ja

hänen vanhempiensa tai muiden läheistensä kanssa käydyissä neuvotteluissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 62§).

Hallinto-oikeuden ratkaisussa tulee näkyväksi isän tammikuussa esitetty pyyntö hallintopäätöksestä. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että asianosaisten hallintopäätöksen pyytämisen dokumentointi ja kirjaaminen asiakastietojärjestelmään nousee merkittävään rooliin. Asiakastiedoista (703/2023) annetun lain 17§:n nojalla sosiaalityöntekijän on kirjattava asiakasasiakirjoihin ne tiedot, jotka ovat tarpeen asiakkaan palvelun suunnittelussa, toteutuksessa, seurannassa sekä valvonnassa. Lisäksi asiakastietolain (703/2023) 21§:n nojalla asiakasasiakirjat on laadittava ja tallennettava tietojärjestelmiin viivytyksettä.

Yhteydenpitoa koskevien neuvotteluiden tarkka kirjaaminen näyttäytyy aineiston perusteella keskeiseltä. Lisäksi sosiaalityöntekijän on tehtävä valituskelpoinen hallintopäätös yhteydenpidon rajoittamisesta, mikäli yhteydenpidon toteuttamisesta ei olla yhtämielisiä sosiaalityöntekijän, vanhempien ja lapsen kanssa ja sen rajoittaminen on sijaishuollon tarkoituksen toteutumisen kannalta välttämätöntä. Päätöksessä 2 todetaan sosiaalityöntekijän lausunnon perusteella se, että sosiaalityöntekijän kiireet ovat olleet syynä asianosaisten kuulematta jättämiseen. Hallinto-oikeus on arvioinut tämän laittomaksi perusteeksi kuulematta jättämiseen.

Sosiaalityöntekijän kiireet näyttävät vaarantaneen päätöksessä 2 asianosaisten asiakasturvallisuutta. Päätöstä edeltävässä ajassa, kun lapsen yhteydenpitoa hänelle läheiseen ihmiseen on tosiasiallisesti jo rajoitettu, on valinnut asianosaisten oikeuksia rajoittava tilanne. Hallintopäätösmenettelyn puuttumisen vuoksi asianosaiset eivät ole pystyneet osallistumaan päätöksentekoon tai hakemaan sille muutosta hallinto-oikeudesta.

Hallintolain 34 §:n mukainen kuulemismenettely on lähtökohta yhteydenpidon rajoituspäätöksiä tehtäessä, ja asianosaisten kuulemisesta saa poiketa vain laissa säädetyillä edellytyksillä. Nyt käsillä olevassa asiassa asianosaisille ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi ennen päätöksentekoa. Viranhaltijan kiire ja siitä johtuva päätöksenteon viivästyminen eivät ole lain mukainen peruste jättää hallintolain mukaista kuulemistä tekemättä. Näin ollen valituksenalainen päätös kumotaan kuulemisvirheen vuoksi. (Päätös 2).

Seuraavassa päätös E:tä koskevassa asiakirjassa hallinto-oikeus on todennut sen, että kyseisessä hallintopäätöksessä ei ole menetelty hallintolain kuulemismenettelyn mukaisella tavalla. Myös tässä hallinto-oikeuden ratkaisussa huomioidaan asianosaisten pyyntö saada yhteydenpidon rajoittamisesta valituskelpoinen päätös kaksi viikkoa ennen päätöksen

voimaantuloa. Oikeudellisessa arvioinnissa katsottiin, että kuulematta jättämistä ei ole voitu perustella sillä, että se johtaisi asian käsittelyn viivästymiseen. Tulkitsen aineistosta sen, että hallinto-oikeus on katsonut asian tosiasiallisesti jo viivästyneen, koska asianosainen oli pyytänyt päätöstä yhteydenpidon rajoittamisesta kaksi viikkoa ennen päätöksen voimaantuloa, jonka aikana kuulemiset olisi voitu suorittaa. Päätös E:ssä todetaan myös, että kuulematta jättämiseen ei ollut muita perusteita. Päätöstä E koskevassa oikeudellisessa arvioinnissa ilmennyt hallintolain mukaiseen kuulemiseen liittyvä menettelyvirhe koski sekä äitiä että 12 vuotta täyttänyttä lasta.

... hallinto-oikeus toteaa, että hallintolain 34 §:n ja 36 §:n mukainen kuulemismenettely on lähtökohta yhteydenpidon rajoituspäätöksiä tehtäessä, ja asianosaisten kuulemisesta voidaan poiketa vain laissa säädetyillä edellytyksillä. Nyt käsillä olevassa asiassa päätöksestä ei ilmene, että asianosaisille olisi varattu tilaisuutta tulla kuulluksi hallintolaissa säädetyllä tavalla ennen päätöksentekoa. Ottaen huomioon, että äiti on pyytänyt valituskelpoista päätöstä jo kaksi viikkoa ennen valituksenalaisen päätöksen tekemistä ja että mahdollinen tarve yhteydenpidon rajoittamispäätöksen tekemiselle on siten ollut jo tuolloin tiedossa, asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, joiden vuoksi asianosaisten kuulemisen olisi voitu arvioida viivästyttävän asian käsittelyä ja vaarantavan päätöksen tarkoituksen toteutumista hallintolain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Kuulematta jättämiseen ei ole ollut muitakaan perusteita. Päätöstä edeltäneellä kotilomia koskevalla viestittelyllä asiaa ei ole saatu riittävästi selvitettyä, eikä tällainen viestittely ole voinut korvata hallintolain mukaista kuulemistä. Näin ollen päätöksenteossa on menetelty virheellisesti ja päätös on kumottava. (Päätös E).

Hallintolain (434/2003) 36§:n nojalla henkilölle on annettava tiedoksi kuulemisen aihe ja tarkoitus. Seuraavaksi käsiteltävässä päätös 5:ssä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja asianosaiset ovat olleet erimielisiä sijaishuollettavan lapsen yhteydenpidosta hänelle läheisiin henkilöihin. Yhteydenpidosta on käyty aineiston perusteella neuvottelua asiakassuunnitelmapalaverin yhteydessä. Valituksenalaisessa sosiaalityöntekijän tekemässä yhteydenpidon rajoittamispäätöksessä asianosaisen mielipide on katsottu selvitettyksi asiakassuunnitelmapalaverin yhteydessä.

Hallintolain esitöissä (HE 72/2002 vp) on kuulemisen osalta todettu, että yleinen lähtökohta on kirjallinen kuuleminen. Estettä ei kuitenkaan ole sille, että asianosaista tietyissä tilanteissa kuullaan suullisesti. Esitöiden mukaan tällöin olisi tehtävä selvä ero kuulemisen ja vapaamuotoisen asian selvittämisen välillä. Kuulemisesta ilmoittamista koskevalta osalta on todettu, että viranomaiselle asetetaan nimenomainen velvollisuus ilmoittaa asianosaiselle kuulemisen tarkoitus sekä toimittaa tälle kuulemisen kohteena olevat asiakirjat. (Päätös 5).

Valituksenalaisen päätöksen mukaan päätös on tehty, koska x.x.20xx järjestetyssä asiakassuunnitelmaneuvoittelussa vanhemmat ja lapsen asioista vastaava

sosiaalityöntekijä ovat olleet erimielisiä (lapsen nimi poistettu) kotiharjoitteluiden järjestämisestä. Valituksenalaisen päätöksen mielipiteen selvittämistä koskevan kohdan mukaan (vanhemman nimi poistettu) on asiakassuunnitelmaneevottelussa vastustanut yhteydenpidon rajoittamista. (Päätös 5).

Hyvinvointialueen lausunnosta tai muistakaan hallinto-oikeudelle toimitetuista asiakirjoista ei ilmene, että asiakassuunnitelmaneevottelun tarkoitus olisi ollut olla myös hallintolain 34 §:n 1 momentin mukainen kuuleminen yhteydenpidon rajoittamisesta ja että hyvinvointialue olisi tässä tarkoituksessa toiminut asiassa hallintolain 36 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Päätös on sitä tehtäessä tapahtuneen kuulemisvirheen vuoksi kumottava. (Päätös 5).

Hyvinvointialueen lausunnosta tai muistakaan hallinto-oikeudelle toimitetuista asiakirjoista ei ilmene, että asiakassuunnitelmaneevottelun tarkoitus olisi ollut olla myös hallintolain 34 §:n 1 momentin mukainen kuuleminen yhteydenpidon rajoittamisesta ja että hyvinvointialue olisi tässä tarkoituksessa toiminut asiassa hallintolain 36 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Päätös on sitä tehtäessä tapahtuneen kuulemisvirheen vuoksi kumottava. (Päätös 5).

Asiassa on tapahtunut oikeudellisen arvioinnin mukaan kuulemiseen liittyvä menettelyvirhe. Asiaan liittyvistä selvityksistä ei ole ilmennyt, että asiakassuunnitelmaneevottelun tarkoituksena oli pitää myös hallintolain 34§:n 1. momentin mukainen kuuleminen. Myös päätöksessä E hallinto-oikeus on ratkaissut, että viestienvaihto asianosaisten ja sosiaalityöntekijän välillä ei täytä hallintolain mukaista kuulemisvelvoitetta.

Tulkitsen aineiston perusteella sen, että kuuleminen voidaan suorittaa suullisesti tai kirjallisesti, mutta ratkaisevaa on se, että asianosainen tietää kuulemisen tarkoituksen ja hän on saanut tutustuttavakseen asiaan liittyvät asiakirjat. Näin ollen sosiaalityöntekijöiden ei olisi tullut käyttää asiakassuunnitelmaneevottelua (Päätös 5) tai viestienvaihtoa (Päätös E) hallintolaissa tarkoitettuna kuulemisena. Asiakassuunnitelmaneevottelu ja hallintolain mukainen kuuleminen voidaan aineiston perusteella järjestää samanaikaisesti, kuitenkin vain silloin, kun kuuleminen suoritetaan hallintolain (434/2003) 6. luvussa tarkoitettulla tavalla. Yhteydenpidosta voidaan käydä keskustelua tekstiviestien välityksellä, mutta keskiössä kuulemisvelvoitteen täytön arvioinnissa on asianosaisen tieto siitä, että häntä kuullaan hallintolain velvoitteiden mukaisesti yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa.

Seuraavassa päätöksessä numero 4 hallinto-oikeus on ratkaissut vastoin sosiaalityöntekijän arviota, että äidin kuulemisestä ei olisi kyseisessä tilanteessa aiheutunut huomattavaa haittaa lapsen terveydelle ja kehityksellä eikä asianosaisen kuulematta jättämisellä ole tullut ilmi muita perusteita. Hallinto-oikeus katsoi päätöksen näillä tiedoin syntyneen virheellisessä

järjestyksessä ja kumosi päätöksen, jolloin sosiaalityöntekijän ja hallinto-oikeuden toteuttama arviointi risteävät.

Valituksenalaiseen päätökseen x.x.20xx ei ole kirjattu mitään äidin mielipiteen selvittämisestä eikä perustetta kuulematta jättämiselle. Tältä osin päätös on puutteellinen. (Päätös 4).

Valituksenalaista päätöstä x.x.20xx koskevan valituksen johdosta annetussa lausunnossa on todettu, että äidin (vanhemman nimi poistettu) kuuleminen on jätetty tekemättä hallintolain 34 §:n 2 momentin perusteella, koska kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaisi huomattavaa haittaa (nimi poistettu) terveydelle ja turvallisuudelle. (Päätös 4).

Hallinto-oikeus arvioi, ettei äidin kuulemisesta olisi tässä tilanteessa aiheutunut huomattavaa haittaa (lapsen nimi poistettu) terveydelle ja kehitykselle. Asiassa ei ole tullut esille mitään muutakaan perustetta kuulematta jättämiselle... Päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, ja se on ... perusteella kumottava. (Päätös 4).

Sosiaalityöntekijä on päätöksen 4 teossa jättänyt äidin kuulematta ja perustellut kuulematta jättämistä hallintolain 34§:n mukaisella pykälällä. Hallinto-oikeus on kuitenkin arvioinut päätöksen olevan puutteellinen. Tulkitsen aineiston perusteella siten, että sosiaalityöntekijä on käyttänyt sinänsä oikeaa lainkohtaa, mutta sen soveltamisen perustelu kyseistä päätöstä vasten on jäänyt ohkaiseksi tai sitä ei ole perusteltu ollenkaan. Aineiston perusteella tulkitsen varovasti, että hallinto-oikeus pitää asianosaisen kuulematta jättämistä tilanteena, jolla on oltava erittäin vankka perustelu sille, että kuulemisesta on haittaa lapsen terveydelle ja kehitykselle.

Perustelematta jättäminen on auttamatta syy päätöksen lainvastaisuudelle, mutta pohdittavaksi jää tilanne, jossa sosiaalityöntekijä on arviointityönsä pohjalta tehnyt päätöksen kuulematta jättämisestä siitä syystä, että se vaarantaisi lapsen terveyden ja kehityksen. Sosiaalityöntekijän ammatillista harkintaa käsittelen syvemmin analyysiluvussa 7. Tulkitsen aineistosta siten, että pelkällä lainkohdalla perustelu ilman, että sosiaalityöntekijä avaa päätöksessään, millä tavoin kuuleminen vaarantaa lapsen terveyden ja kehityksen, ei täytä hallintopäätökselle asetettuja perusteluvollisuuden (Hallintolaki 434/2003, 45§) vaatimuksia, jonka vuoksi hallinto-oikeus katsoo menettelyn lainvastaiseksi.

Päätös G on oikeudellisessa arvioinnissa arvioitu lain vastaiseksi siitä syystä, että asianosaisia ei ole kuultu tulkin välityksellä eikä asiassa ole ollut päätöksentekohetkellä lainmukaisia perusteita kuulemisvelvoitteesta poikkeamiselle. Hallintolain (434/2003) 26§:n nojalla viranomaisella on velvollisuus järjestää asianosaiselle tulkkaus ja kääntäminen tarpeen

vaatiessa. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että hallintolain (434/2003) 34§:n mukainen kuulemismenettely edellyttää sitä, että kuuleminen tapahtuu tarvittaessa tulkin avulla. Päätös G:ssä hallinto-oikeus on arvioinut, että sosiaalityöntekijä ei ole suorittanut asiassa hallintolain mukaista kuulemismenettelyä tulkkiavusteisesti.

Kun vanhempia ei ole kuultu tulkin välityksellä ja kun perusteita kuulemisvelvoitteesta poikkeamiselle ei ole ilmennyt, asiassa on tapahtunut menettelyvirhe. Menettelyvirheen vuoksi päätös on kumottava ... (Päätös G).

Kuitenkaan kuulemista tulkin välityksellä ei ole velvollisuutta järjestää, mikäli asian voidaan todeta olevan esitettävissä kielellä, jota asianosainen ymmärtää asian laadun edellyttämällä tavalla riittävän hyvin (Hallintolaki 434/2003 26§). Päätös G:ssä sosiaalityöntekijä ei kuitenkaan ole perustellut syytä sille, miksi asianosaisten kuulemiseen ei ole käytetty tulkkia. Tulkitsen aineistosta, että sosiaalityöntekijän tekemä harkinta tulkin tarpeen arviointiin voi olla vaativaa, mikäli asianomaiset asioivat viranomaisessa kohtalaisella suomen tai ruotsin kielellä. Toisaalta lainkohdassa on maininta asian laadun suhteesta tulkitsemiseen. Yhteydenpidon rajoittamispäätöksellä rajoitetaan vakavasti asianosaisten perusoikeuksia, joten asian laatuun nähden kuulemismenettelyn suorittaminen varmasti ymmärrettävällä kielellä näyttää välttämättömältä.

6.1.2 Lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyvät menettelyvirheet

Seuraavassa aineisto-otteessa päätöksen kumoamisen syynä on hallintolain mukaisen kuulemismenettelyn puuttumisen lisäksi se, että perusteluja lapsen mielipiteen selvittämättä jättämiselle ei ole. Tulkitsen päätöksestä 4 sen, että kyseisessä päätöksessä sosiaalityöntekijä on voinut joko unohtaa selvittämättä jättämisen perustelun päätökseltä tai pitänyt mielipiteen selvittämistä lastensuojelulain 20§:ssa tarkoitetulla tavalla lapsen terveydelle haitallisena tai muulla tavoin tarpeettomana. Hallinto-oikeuden ratkaisusta kuitenkin ilmenee se, että sosiaalityöntekijä ei ole perustellut päätöstään jättää lapsen mielipite selvittämättä, mikä johtaa oikeudellisessa arvioinnissa joka tapauksessa toteamukseen virheellisestä menettelystä.

Asiassa ei ole tullut esille mitään muutakaan perustetta kuulematta jättämiselle eikä myöskään (lapsen nimi poistettu) mielipiteen selvittämättä jättämiselle. Päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, ja se on tällä ... perusteella kumottava. (Päätös 4).

Keskeinen huomio asiakirja-aineistosta on se, että ainoastaan yhdessä hallinto-oikeuden ratkaisussa päätöksen kumoamista tai muuttamista perustellaan lapsen mielipiteen selvittämättä jättämisellä. Tästä voin päätellä, että muissa päätöksissä, jossa lapsen

mielipidettä ei ole selvitetty, on kyseinen menettely perusteltu riittävästi hallinto-oikeuden tekemän oikeudellisen arvioinnin mukaan. Näin ollen oikeudellisessa arvioinnissa sosiaalityöntekijän harkinnan pohjalta tekemä perustelu ja päätös mielipiteen selvittämisestä on voitu todeta oikeudellisessa arvioinnissa juridisesti päteväksi.

6.2 Päätöksen perusteluihin liittyvät syyt

Hallintolain (434/2003) 45§:n nojalla päätös on perusteltava. Nimesin hallinto-oikeuden ratkaisujen analyysini toiseksi pääteemaksi päätöksen perusteluihin liittyvät syyt. Muodostin analyysin perusteella pääteemalle kolme alateemaa, jotka nimesin seuraavasti; päätöksen riittämättömät perustelut, päätöksen epätäsmälliset perustelut ja muut päätöksen lainvastaiset perustelut. Esittelen seuraavaksi näiden teemojen alle nostamiani aineiston otteita ja analysoin niitä suhteessa tutkimuksen teoriaan.

6.2.1 Päätöksen riittämättömät perustelut

Päätöksessä numero 6 hallinto-oikeus on arvioinut, että sosiaalityöntekijä on perustellut päätöstä yhteydenpidon rajoittamiselle olettamuksella siitä, että äiti ei palauttaisi lastaan takaisin sijaishuoltopaikkaan. Sosiaalityöntekijä on rajoittanut päätöksessä numero 6 yhteydenpitoa niin, että lapsi ei voi tavata äitiään kotona viikonlopputapaamisilla. Oikeudellisessa arvioinnissa hallinto-oikeus on todennut, että perusteita yhteydenpidon rajoittamiselle päätöksen olemassa olevin tiedoin ei lain edessä ole ja päätös on kumottu.

Perusteeksi sille, ettei äidin ja (lapsen nimi poistettu) tapaamisia ole voitu järjestää äidin kanssa on esitetty se, ettei äiti ole kannustanut (lapsen nimi poistettu) palaamaan isälleen eikä vienyt tätä heti huostaanoton voimaantultua sijaishuoltopaikkaan. Asiassa saadun selvityksen perusteella (lapsen nimi poistettu) ja äidin tapaamisten jälkeen ei kuitenkaan ole ilmennyt ongelmia sijaishuoltopaikkaan paluun suhteen. Näin ollen yhteydenpidon rajoittaminen tältä osin on perustunut vain olettamukselle siitä, ettei äiti palauta (lapsen nimi poistettu) sijaishuoltopaikkaan. Hallinto-oikeus arvioi, ettei asiassa ole ollut perusteita rajata viikonlopputapaamisia siten, etteivät ne ole voineet tapahtua äidin kotona. Päätös kumotaan tältä osin. (Päätös 6).

Tässä asiassa ei myöskään ole esitetty, miksi (lapsen nimi poistettu) ja äiti eivät ole voineet tavata viikonloppuisin äidin kotona. (lapsen nimi poistettu) on asunut äitinsä kodissa jo pidemmän aikaa ennen huostaanottoaan, eikä äidin kodin olosuhteissa ole, huostaanoton yhtenä perusteena ollutta äidin toimintaa lukuun ottamatta, esitetty olevan (lapsen nimi poistettu) turvallisuutta vaarantavia seikkoja. ... Päätös kumotaan näiltä osin. (Päätös 6).

Hallinto-oikeuden oikeudellinen arviointi ja sosiaalityön tekemä lapsikohtainen harkinta risteävät päätöksessä 6. Hallinto-oikeus perustaa arviointinsa siihen, ovatko perusteet yhteydenpidon rajoittamiselle lain mukaisia. Tulkitsen aineistosta sen, että hallinto-oikeuden näkökulmasta oletamus lapsen palauttamatta jättämiselle ei ole ollut lainmukainen peruste. Toisaalta sosiaalityöntekijä on voinut arvioida päätöksen olevan lapsen edun mukainen siinä mielessä, että lapsi ei todennäköisesti palautuisi sijaishuoltopaikkaan äidin toimesta ja näin ollen vaarantaisi sijaishuollon tarkoituksen.

Aineiston perusteella tulkitsen sen, että sosiaalityöntekijän päätöksen perustelu päätöksessä 6 on puutteellista. Hallinto-oikeuden ratkaisusta on tulkittavissa se, että esimerkiksi lapsen kasvua vaarantavat kasvuolosuhteet äidin luona olisivat voineet olla syy rajoittaa yhteydenpitoa niin, että tapaamiset eivät toteutuisi äidin luona. Kuitenkaan päätöksessä 6 sosiaalityöntekijä ei ole esittänyt vaarantavia kasvuolosuhteita perusteeksi yhteydenpidon rajoittamiselle. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että tapaamispaikan rajoituksessa on kuvattava tarkasti perusteet sille, miksi tapaamisia on rajattava niin, että ne eivät voi toteutua lapsen vanhemman luona. Päätökseen on kirjattava ne perusteet, jotka ovat lain edessä välttämättömiä perusteita rajaamiselle.

Päätöksen F teossa oikeudellisessa arvioinnissa on todettu, että perusteet yhteydenpidon rajoittamiselle eivät ole olleet lainmukaiset, koska näyttöä isovanhempien negatiivisesta vaikuttamisesta lapseen ei ole esitetty riittävästi. Lisäksi hallinto-oikeus on todennut, että päätöstä on perusteltu yksittäisellä tilanteella sekä sillä, että lapsi oli kutsunut työntekijöitä nimellä ja tittelillä, jotka eivät ole lastensuojelulaissa tarkoitettuja perusteita yhteydenpidon rajoittamiselle. Oikeudellinen arviointi on kiinnittänyt siten huomiota yhteydenpidon rajoittamispäätöksen riittämättömiin perusteisiin. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että sosiaalityöntekijän tekemä arviointi päätös F:ssä ei ole ollut kokonaisvaltaista tai päätöksen perusteleminen on jäänyt riittämättömäksi.

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella isovanhempien yhteydenpitoa on rajoitettu, koska on epäilty heidän vaikuttaneen (lapsen nimi poistettu) mielipiteeseen ja käsitykseen sosiaalitoimesta ja sijaishuoltopaikan työntekijöistä. Päätös on tehty erityisesti sijaishuoltopaikasta tehdyn yksittäisen ilmoituksen perusteella sekä sen perusteella, miten (lapsen nimi poistettu) on kutsunut sosiaalityöntekijöitä nimellä ja tittelillä noutotilanteessa useita päiviä ennen rajoituspäätöksen tekemistä. Isovanhemmat ovat viettäneet aikaa (lapsen nimi poistettu) luona sijaishuoltopaikassa melko paljon, eikä isovanhempien kielteisestä vaikuttamisesta (lapsen nimi poistettu) ole esitetty muuta selvitystä. Hallinto-oikeus arvioi, ettei asiassa ole ollut riittäviä perusteita rajoittaa (lapsen

nimi poistettu) yhteydenpitoa isovanhempiinsa päätöksen mukaisesti. Päätös on siten kumottava. (Päätös F).

6.2.2 Päätöksen epätasälliset perustelut

Päätöksen 8 oikeudellisessa arvioinnissa huomiota on kiinnitetty siihen, että päätöksestä puuttuu tieto tapaamisen kestoajasta. Kestoajan puuttuminen tekee yhteydenpidon rajoittamispäätöksestä oikeudellisesti ongelmallisen. Päätöksellä puututaan merkittäväällä tavalla yksilön perus- ja ihmisoikeuksiin, joten oikeuksien rajaaminen on kuvattava päätöksessä täsmällisesti. Tulkitsen aineistosta sen, että päätöksen kumoamissyihin on liittynyt epätarkka kuvaus rajoituksen kestosta.

Hallinto-oikeus kiinnittää lisäksi asiassa huomiota valituksenalaisen päätöksen puutteellisuuteen siltä osin, kuin päätöksessä ei ole mainittu tapaamisen kestoaikaa. Yhteydenpidon rajoituspäätöksellä puututaan vahvasti yksilön perus- ja ihmisoikeuksiin. Siksi rajoituspäätöksen tulee olla riittävän selkeä ja tarkkarajainen, jotta sen perusteella on selvää, missä laajuudessa lapsen yhteydenpitoa rajoitetaan. (Päätös 8).

Hallinto-oikeus on ottanut kantaa päätöstä numero 4 koskevassa oikeudellisessa arvioinnissa siihen, että yhteydenpidon rajoittamispäätöksellä ei tosiasiallisesti ole rajoitettu lapsen yhteydenpitoa muihin läheisiinsä kuin äitiin. Äitiä koskeva yhteydenpidon rajoittamispäätös on muotoiltu oikeudellisen arvioinnin perusteella perustelluksi, mutta muiden päätöksellä mainittujen henkilöiden kohdalla hallintolain mukainen perusteluvaatimus ei ole täyttynyt. Jos yhteydenpidosta sovitaan asianosaisten kanssa, päätös yhteydenpidon rajoittamisesta ei ole tarpeenmukainen. Näin ollen päätös 4:ssä yhteydenpitoa lapsen ja hänen muiden läheisten osalta ei ole ollut syytä rajoittaa tai päätös yhteydenpidon rajoittamisesta myös heidän osaltansa olisi tullut perustella.

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös x.x.20xx on muotoiltu huonosti muiden läheisten kuin äidin osalta. Saadun selvityksen perusteella päätöksellä ei ole tosiasiallisesti rajoitettu (lapsen nimi poistettu) ja muiden läheisten yhteydenpitoa, vaan siitä on sovittu erikseen. (Päätös 4).

Päätöksen 4 tapaan päätös C:ssä yhteydenpidon rajoitusta ei ole määritelty riittävän täsmällisesti, sillä päätöksestä ei käy ilmi, kuinka paljon ja millä tavoin lapsen yhteydenpitoa muihin läheisiinsä on ollut tarkoitus rajoittaa. Lisäksi oikeudellisessa arvioinnissa on todettu, että päätös jättää rajoituksen laajuuden määrittämisen ohjaajien harkintavaltaan, joilla ei ole toimivaltaa päättää lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta. Hallinto-oikeus on ratkaissut, että edellä kuvattu epätasällisyys päätöksessä on lainvastainen ja kumonnut päätöksen tältä osin.

Valituksenalaisella päätöksellä on rajoitettu (lapsen nimi poistettu) muuta yhteydenpitoa kuin tapaamisia myös muihin läheisiinsä. Tältä osin päätöksessä ei ole rajattu yhteydenpidon määrää riittävällä tarkkuudella, vaan yhteydenpidon määrä on jätetty ohjaajien harkintavaltaan, ja siten samalla sellaisten tahojen harkintavaltaan, keillä ei ole oikeutta rajoittaa (lapsen nimi poistettu) yhteydenpitoa. (Päätös C).

Päätös D:n oikeudellisessa arvioinnissa on kiinnitetty huomiota päätöksessä käytettävään, epäselvään ilmaisuun (*joka toinen viikko*). Ratkaisussa on todettu, että tällainen ilmaisu on tulkinnanvarainen eikä se kuvaa yksiselitteisesti sitä, kuinka usein tapaamisia järjestetään. Lisäksi valituksenalaisesta päätöksestä puuttuvat sekä tieto tapaamisten kestosta että tieto siitä, kenen kanssa tapaamisista sovitaan. Edellä mainitut epätasällisyydet yhteydenpidon rajoittamispäätöksessä ovat johtaneet päätöksen kumoamiseen.

Yhteydenpidon rajoittamista koskevaan päätökseen liittyvistä oikeusturvasyistä ja päätöksen luonteesta johtuen rajoitusten tulee olla asian laatuun nähden laajuudeltaan riittävän täsmällisiä. Valituksenalaisessa päätöksessä käytetty ilmaisu tapaamisten järjestämisestä keskimäärin joka toinen viikko on tulkinnan- ja harkinnanvarainen eikä määrittele yksiselitteisesti, kuinka usein tapaamisia on järjestettävä. Päätöksessä ei ole määrätty tapaamisten kestoja eikä siitä ilmene selvästi myöskään se, kenen kanssa tapaamisista sovitaan. Edellä selostetut seikat huomioon ottaen hallinto-oikeus katsoo, että valituksenalaisesta päätöksestä ei käy riittävän täsmällisesti ilmi, missä laajuudessa tapaamiset päätöksen pitkän voimassaolon aikana toteutetaan eli mihin asianosaiset ovat päätöksen perusteella olleet oikeutettuja. Päätöksessä tehty rajoitus on lastensuojelulain 63 §:n 1 momentin vastainen. Päätös on siten kumottava. (Päätös D).

6.2.3 Muut päätöksen lainvastaiset perustelut

Päätöksessä numero 4 hallinto-oikeus on todennut, että yhteydenpidon rajoittamista on perusteltu muilla kuin lastensuojelulaissa tarkoitetuilla perusteilla. Päätös 4:ssä yhteydenpidon rajoittamisen peruste on sidottu lapsen arjen rauhoittamiseen sijaisperheessä sekä siihen, että sijaisperhe saa rauhan lapsen hoitamiseen. Päätös näyttää aineiston perusteella sisältävän perusteita, joita ei voida pitää välttämättöminä syinä yhteydenpidon rajoittamiseen ja näin ollen sosiaalityöntekijän päätöksenteossa on tapahtunut lain soveltamiseen liittyvä menettelyvirhe.

Päätöksiä on kuitenkin perusteltu (lapsen nimi poistettu) arjen rauhoittamisella sijaisperheessä ja sillä, että sijaisperhe saa rauhan (lapsen nimi poistettu) hoitamiseen. Näitä perusteita ei voida pitää lastensuojelulain mukaisina. (Päätös 4).

Sekä päätöksessä 4 että päätöksessä A hallinto-oikeus on todennut oikeudellisessa arvioinnissa, että lapsen ja tämän äidin yhteydenpitoa on rajoitettu enemmän kuin se on välttämätöntä. Kuten isovanhempiin kohdistuneessa yhteydenpidon rajoittamispäätöksessä F, suhteellisuusperiaatetta mukaileva olisi tehty kohdistamalla rajoitus päätös vain välttämättömään osaan yhteydenpidosta. Päätös A:ssa hallinto-oikeus on nostonut myös lapsen mielipiteen sekä rajoituksen loma-ajankohdan seikoiksi, jotka olisi tullut ottaa huomioon päätöksenteossa. Hallinto-oikeus on päätöksessä 4 maininnut äidin olevan lapsen ainoa huoltaja sekä ottanut kantaa ratkaisussa myös siihen, että yhteydenpidon rajoittamispäätös ei ole ollut lapsen edun mukainen. Aineiston perusteella voin lisäksi todeta, että päätös 4 on ainoa hallinto-oikeuden ratkaisu, jossa ratkaisun muuttamista tai kumoamista on perusteltu lapsen edulla.

Kun otetaan lisäksi huomioon (lapsen nimi poistettu) ikä päätöksentekohetkillä sekä se, että hänen käytöksensä on esitetty tasaantuneen, (lapsen nimi poistettu) ja hänen ainoana huoltajanaan olevan äidin välistä yhteydenpitoa on päätöksillä rajoitettu enemmän kuin on välttämätöntä, eivätkä päätökset myöskään ole (lapsen nimi poistettu) edun mukaisia. (Päätös 4).

Koska kevään 2023 tapaamiset ovat sujuneet hyvin ja (lapsen nimi poistettu) sekä äiti ovat hyvin läheisiä, hallinto-oikeus arvioi, että tapaamisten osalta yhteydenpitoa on rajoitettu enemmän kuin se on ollut välttämätöntä etenkin kun (lapsen nimi poistettu) mielipiteen lisäksi otetaan huomioon se, että päätös on sijoittunut pääosin koulujen loma-ajalle. Päätös on tältä osin syytä kumota. (Päätös A).

Päätöksessä numero 7 hallinto-oikeus on katsonut yhteydenpidon rajoittamisen perusteena olleen syynä se, että lapsi arki sijaishuoltopaikassa tasaantuisi ja rauhottuisi. Oikeudellisessa arvioinnissa todetaan, että sijaishuollon järjestämiseen liittyvä syy ei ole lastensuojelulain mukainen peruste rajoittaa lapsen yhteydenpitoa hänelle läheisiin henkilöihin. Aineistosta tulkitsen niin, että yhteydenpitoa ei voi rajoittaa tavoitellun, lapsen edun mukaisen lopputuloksen saamiseksi silloin, kun lastensuojelulain mukaiset rajoittamisen edellytykset eivät täyty.

Yhteydenpidon rajoittamista äitiin on perusteltu sillä, että (lapsen nimi poistettu) olemisen sijaishuollossa tulee rauhoittaa. Valituksen johdosta annetussa lausunnossa on tarkemmin eritelty, mitä tällä rauhoittamisella on tarkoitettu ja mihin sillä on pyritty. Lausunnon mukaan tarkoituksena on ollut se, että (lapsen nimi poistettu) pystyy asettamaan sijaishuoltopaikan arkeen. Vaikka pyrkimyksenä voikin olla helpottaa lapsen kiinnittymistä sijaishuoltopaikkaan, ei lapsen yhteydenpitoa voida rajoittaa tällaisella sijaishuollon järjestämistä helpottavalla perusteella. Yhteydenpidon rajoittamiselle ei ole ollut

lastensuojelulain 62 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista perustetta, ja näin ollen päätös on kumottava. (Päätös 7).

Päätöksessä numero B hallinto-oikeus on arvioinut päätöksen lain vastaiseksi, koska päätöksessä rajoitetaan tosiasiallisesti lapsen ja isän yhteydenpitoa ennalta määrättömän ajan. Yhteydenpidon rajoittamis päätöksen kesto on sidottu päätöksessä B isän rikosprosessin keston, joka ei ole lastensuojelulaissa tarkoitettu välttämätön peruste yhteydenpidon rajoittamiselle.

Päätöksessä on kuitenkin todettu yhteydenpitoa rajoitettavan, kunnes isän rikosprosessi on käräjäoikeudessa ratkennut. Koska yhteydenpitoa rajoitetaan päätöksellä tosiasiaassa ennalta määräämättömän ajan, se on vastoin lastensuojelulain 63 §:n 1 momenttia, jonka mukaan päätöksen tulee olla määräaikainen, enintään yksi vuosi kerrallaan. Yhteydenpidon rajoittaminen on myös perustettu rikosprosessin keston, eikä pelkästään lastensuojelulain mukaisiin yhteydenpidon rajoittamisen välttämättömiin edellytyksiin. (Päätös B).

Lisäksi päätöksessä B hallinto-oikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että rajoituksen toteuttamistapa siirtää vastuun lapsen ja isän välisen yhteydenpidon järjestämisestä lapselle itselleen.

Päätöksen mukaisella yhteydenpidon rajoittamisella on tarkoitus turvata (lapsen nimi poistettu) kasvu ja kehitys. Rajoituksella ei kuitenkaan saavuteta sille asetettua tarkoitusta, sillä sen toteuttamistapa siirtää vastuun (lapsen nimi poistettu) ja isän välisestä yhteydenpidosta (lapsen nimi poistettu). Edellä mainituilla perusteilla valituksenalainen päätös on kumottava. (Päätös B).

Päätöksessä E hallinto-oikeus on oikeudellisessa arvioinnissa todennut, että rajoituspäätöksessä on lainvastainen ajallinen ulottuvuus sen koskiessa aikaa, jolloin päätös ei ole ollut voimassa. Rajoituspäätös ei voi kohdistua menneeseen aikaan. Edellä mainitun lainsoveltamiseen liittyvän menettelyvirheen vuoksi päätös on kumottu siltä osin, kun se on kohdistunut menneeseen aikaan.

Yhteydenpitoa ei ole voitu rajoittaa takautuvasti, joten päätös on (tarkka ajanjakso poistettu) välisen ajan osalta kumottava. (Päätös E).

7 Sosiaalityön ammatillinen harkinta ja lapsen edun arviointi yhteydenpidon rajoittamisen päätöksenteossa

Tässä analyysiluvussa tarkastelen sosiaalityön harkinnan, lapsen edun arvioinnin ja lain soveltamisen toteutumista valituksenlaisissa yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä. Analyysini perustuu valituksenlaisiin päätöksiin, jotka hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut oikeudellisen arvioinnin perusteella. Päätösten perustelu rakentuu kunkin asian yksilölliseen ja erityiseen tilanteeseen. Analyysissä kiinnitän huomiota sosiaalityöntekijän tekemään harkintaan, lapsen edun arviointiin sekä lainsoveltamiseen ja tarkastelen perusteiden heijastumista hallinto-oikeuden ratkaisuihin (ks. luku 6).

Ensiksi tarkastelen sosiaalityöntekijän päätöksenteon rakentumista kuulemisen ja mielipiteen selvittämisen kontekstissa. Analysoin sosiaalityöntekijän perustelua liittyen hallintolain mukaiseen kuulemiseen ja lastensuojelulain mukaiseen lapsen mielipiteen selvittämiseen. Tämän jälkeen analysoin sosiaalityön lapsikohtaista ammatillista harkintaa yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä.

Tulkintani pohjalta olen muodostanut tähän analyysilukuun kaksi pääteemaa: sosiaalityön ammatillinen harkinta kuulemisessa ja mielipiteen selvittämisessä ja sosiaalityön lapsikohtainen ammatillinen harkinta. Sosiaalityön lapsikohtaisen ammatillisen harkinnan pääteeman olen jakanut kolmen alateemaan ja nimennyt ne seuraavasti: sijaishuollon arjen stabiloituminen; haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vuorovaikutus ja lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu.

7.1 Sosiaalityön ammatillinen harkinta kuulemisessa ja mielipiteen selvittämisessä

Päätöstä E koskevassa hallinto-oikeuden ratkaisussa otettiin kantaa muiden perusteiden lisäksi myös siihen, että yhteydenpitoa koskevaa viestittelyä ei voida lukea hallintolain mukaiseksi kuulemiseksi. Sosiaalityöntekijä oli hallinto-oikeuden päätöksenteon logiikan näkökulmasta soveltanut virheellisesti hallintolakia ja suorittanut asianosaisten kuulemiset sähköpostien ja tekstiviestien välityksellä. Pohdintani sosiaalityöntekijän tekemästä ammatillisesta harkinnasta kiinnittyy siihen, miten sosiaalityöntekijä on mukauttanut yhteydenpitoa lapsen ja muiden asianosaisten tarpeisiin ja turvannut lapsen etua.

Päätöksessä E lapsi, jota yhteydenpidon rajoittamispäätös koski, oli ilmaissut sosiaalityöntekijälle tekstiviestitse toiveensa hänen ja hänen äitinsä välisestä yhteydenpidon toteuttamistavasta. Sosiaalityöntekijä on voinut arvioida lapsen edun mukaiseksi päätökseksi, että lapsen ei tarvitse lähettämänsä viestin lisäksi osallistua yhteydenpidon rajoittamista koskevaan päätöksentekoon. Aineiston perusteella voin tehdä tulkinnan siitä, että sosiaalityöntekijä on selvittänyt lapsen mielipiteen, mutta mielipiteen selvittämisen tapa ei ole ollut hallinto-oikeudessa arvioitavien menettelysäännösten mukainen.

Aineiston perusteella lapsen yhteydenpidon rajoittamista koskevissa päätöksissä lapsen mielipide kuvautuu keskeisenä osana sosiaalityöntekijöiden perustelun rakentumista. Päätöksessä B sosiaalityöntekijä on perustellut päätöstään rajoittaa lapsen ja isän välistä yhteydenpitoa esimerkiksi sillä, että lapsi on ilmaissut olla tapaamatta isää. Päätöksessä sosiaalityöntekijä on tuonut esiin sen, että lapsi on myöhemmin toivonut isän osallistuvan perheen yhteisille tapaamisille, jonka myötä lapsi on tavannut isää. Lisäksi sosiaalityöntekijä on arvioinut, että isä voi pitää yhteyttä lapseen vain silloin, kun lapsi on itse aloitteellinen yhteydenpitoon.

Isä saa jutella tekstiviestitse ja puhelimitse (lapsen nimi poistettu), mikäli keskustelu tapahtuu (lapsen nimi poistettu) aloitteesta... Sosiaalityöntekijälle on syntynyt ristiriitainen käsitys siitä, kokeeko (lapsen nimi poistettu) perheen tapaamiset sekä yhteydenpidon mieluisana vai epämiellyttävänä.
(Valituksenalainen päätös B.)

Aineistosta on tulkittavissa se, että sosiaalityöntekijä on katsonut yhteydenpidon järjestämisen lapsen omien toiveiden mukaisesti olevan hänen etunsa mukaista. Kun yhteydenpidosta ei kuitenkaan pystytty enää sopimaan asianosaisten kanssa ja lapsen oman mielipiteen selvittäminen vaikeutui, sosiaalityöntekijä päätyi tekemään yhteydenpidon rajoittamispäätöksen. Päätöksessä B lapsen osallisuuden voidaan nähdä toteutuvan, koska lapsen mielipide on selvästi vaikuttanut päätöksentekoon.

Osallisuuden toteutumisesta huolimatta hallinto-oikeuden ratkaisussa päätöksen B on todettu olevan lainvastainen. Aineiston perusteella tulkitsen hallinto-oikeuden ja lastensuojelun päätöksenteon logiikoiden risteävän. Hallinto-oikeuden ratkaisussa todetaan, että rajoituksella ei saavuteta sille asetettua tarkoitusta, koska vastuu yhteydenpidosta siirtyy lapselle. Valituksenalaisessa päätöksessä sosiaalityöntekijä arvioinut, että päätös on lapsen edun mukainen ja laajempi yhteydenpito vaarantaisi lapsen terveyden ja kehityksen. Aineiston perusteella rajoituksen toteuttamistapa vahvistaa lapsen osallisuutta, koska lapsen oma

näkemyks on huomioitu päätöksenteossa. Toisaalta vastuun siirtyminen lapselle ei vastaa sijaishuollon tarkoitusta turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi. Päätöksenteko näyttäytyy aineistossa erityisen haastavana harkintaprosessina. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että sosiaalityöntekijä on pyrkinyt valitsemaan sen toimenpidevaihtoehdon päätöksessä, joka toteuttaa lapsen etua parhaiten.

Seuraavassa otteessa valituksenalaisessa päätöksessä 1 alle 12-vuotiaan lapsen mielipide oli jätetty selvittämättä lapsen iän perusteella sekä lapsen tuottamien ristiriitaisten tunteiden perusteella. Sosiaalityöntekijä oli arvioinut mielipiteen selvittämättä jättämisen lapsen edun mukaiseksi päätökseksi. Päätöstä 1 koskevassa oikeudellisessa arvioinnissa katsottiin, että lapsen mielipiteen selvittäminen kyseisten olosuhteiden vuoksi oli perusteltua. Huolimatta lapsen mielipiteen perustellusta selvittämättä jättämisestä katsottiin päätöksen olevan lainvastainen, koska se oli tehty ilman äidin hallintolain edellyttämää tilaisuutta tulla kuulluksi.

Lapsen mielipiteen selvittäminen on jätetty selvittämättä, koska selvittämättä jättäminen on arvioitu lapsen edun mukaiseksi. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvion mukaan (lapsen nimi poistettu) mielipiteen selvittäminen asiassa voisi olla lapselle vahingollista huomioiden hänen todella nuori ikänsä sekä hänen aiemmin sanoittamansa ristiriitaiset tunteet äidin tapaamisilla. Mielipide on jätetty selvittämättä lastensuojelulain 20§ perusteella. (Valituksenalainen päätös 1.)

Sosiaalityöntekijä oli todennut valituksenalaisessa päätöksessä 1, että äiti on jättänyt vastaamatta hänelle esitettyyn kuulemispyyntöön. Tulkitsen aineistosta sen, että sosiaalityöntekijä ei ollut arvioinut äidin kuulematta jättämistä lapsen edun mukaiseksi, vaan asiassa oli tapahtunut lain soveltamiseen liittyvä menettelyvirhe. Asian ratkaiseminen kuulematta asianosaisia edellyttää päätöksen tarkoituksen toteutumisen vaarantumista tai merkittävää haittaa terveydelle, (Hallintolaki 434/2003, 34§) jolla sosiaalityöntekijä ei ollut perustellut äidin kuulematta jättämistä.

Päätöstä 4 koskevassa oikeudellisessa arvioinnissa hallinto-oikeus totesi lapsen mielipiteen selvittämättä jättämistä koskevan menettelyn olevan lainvastainen. Aineistosta tulkitsen niin, että lastensuojelun sosiaalityöntekijä on tehnyt päätöksen lapsen mielipiteen selvittämättä jättämisestä oman ammatillisen harkintansa pohjalta. Hallinto-oikeuden ratkaisussa mielipiteen selvittämättä jättämisen on katsottu olevan lain vastaista, koska selvittämättä jättämisen perustelu on puutteellista. Aineiston perusteella tulkitsen kuitenkin niin, että

asiassa ei ole tapahtunut lastensuojelun päätöksenteon logiikan näkökulmasta yksiselitteistä lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyvää menettelyvirhettä.

(lapsen nimi poistettu) mielipidettä asian osalta ei ole kuultu. Vastuu sosiaalityöntekijä on arvioinut keskusteltuaan vastaanottoperheen äidin kanssa, että (lapsen nimi poistettu) ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen kuuleminen saattaisi vaikuttaa negatiivisella tavalla (lapsen nimi poistettu) psyykeeseen jo valmiiksi kuormittavassa tilanteessa. (Valituksenalainen päätös 4.)

Aineistosta on tulkittavissa, että sosiaalityöntekijä on käyttänyt päätöksenteossaan harkintavaltaa ja tehnyt ammatilliseen harkintaan pohjautuvaa arviointityötä.

Valituksenalaisessa päätöksessä 4 sosiaalityöntekijä perustelee kuulematta jättämisestä, vaikka tosiasiallisesti kyse on alle 12-vuotiaan lapsen mielipiteen selvittämisestä.

Valituksenalaista päätöstä perustellaan joka tapauksessa sillä, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut lapsen mielipiteen selvittämisen aiheuttavan haittaa lapselle tämän iän- ja kehitystason perusteella. Hallinto-oikeuden ratkaisu on kuitenkin kumonnut sosiaalityöntekijän tekemän päätöksen. Tulkitsen aineiston perusteella, että hallinto-oikeuden päätöksenteon logiikan mukaan sosiaalityöntekijän perustelu on puutteellista.

Hallinto-oikeuden ja lastensuojelun päätöksenteon logiikat erosivat päätöksessä 2 kohdassa, jossa yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös oli tehty ilman asianosaisten kuulemisia.

Valituksenalaisessa päätöksessä 2 sosiaalityöntekijä oli perustellut asianosaisten kuulematta jättämistä ja lapsen mielipiteen selvittämättä jättämistä sillä, että kuuleminen saattaisi vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai siitä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen tuottaisi haittaa ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle.

Hallintolain 34 §:n 2 momentin 4 kohdan perusteella on jätetty kuulematta (poistettu lapsen, vanhemman, vanhemman puolison ja edunvalvojan nimet), koska kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle. (Valituksenalainen päätös 2.)

Päätöstä 2 koskevassa oikeudellisessa arvioinnissa hallinto-oikeus totesi, että yhteydenpidon rajoittamista koskevassa päätöksenteossa oli menetelty lain vastaisesti kuulemisen osalta.

Tulkitsen aineiston pohjalta sen, että sosiaalityöntekijä oli tehnyt päätöksen mielipiteen selvittämättä jättämisestä sekä kuulematta jättämisestä oman ammatillisen harkintansa pohjalta. Päätös oli syntynyt sosiaalityöntekijän tekemän tilanteen lapsikohtaisen arvioinnin pohjalta eikä lastensuojelun näkökulmasta päätöksenteossa ollut yksiselitteisesti menetelty virheellisesti. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että hallinto-oikeuden päätöksenteon

logiikka ei pitänyt lastensuojelun ammatillisen harkintaan perustuvaa arviointia ja päätöksentekoa lainmukaisena.

7.2 Sosiaalityön lapsikohtainen ammatillinen harkinta

Sosiaalityön lapsikohtainen ammatillinen harkinta on toinen aineistosta muodostamani pääteema, jonka esittelen seuraavaksi. Tämän teeman ytimessä lapsikohtaisuus näyttäytyy moniulotteisena ja erilaisiin tilanteisiin mukautuvana prosessina, jossa sosiaalityöntekijä arvioi systemaattisesti lapsen tarpeita ja riskejä. Pääteeman olen jakanut kolmeen alateemaan ja nimennyt ne seuraavasti: sijaishuollon arjen stabiloituminen; haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vuorovaikutus ja lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu. Seuraavaksi esittelen alateemojen alle nostamiani aineisto-otteita ja analysoin sosiaalityön yksilökohtaista ammatillista harkintaa yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä.

7.2.1 Sijaishuollon arjen stabiloituminen

Hallinto-oikeuden ratkaisuissa tuodaan aineiston perusteella toistuvasti esiin se, että sijaishuollon järjestämiseen liittyvä syy ei ole yksistään riittävä syy yhteydenpidon rajoittamiselle. Kiinnitän valituksenalaisia päätöksiä koskevassa analyysissä huomiota kuitenkin siihen, että päätöksissä sijaishuollon järjestämiseen liittyviä syitä esitetään usein osana päätöksen perustelua tai sitä koskevaa argumentointia tuodaan ainakin esiin osana valituksenalaisen päätöksen taustaa. Sijaishuollon järjestämistä koskevaa argumentointia voidaan kuitenkin lähestyä eri lähtökohdista ja logiikoista. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että sijaishuollon arjen stabiloituminen voi toimia lapsen edun toteutumista tukevana päämääränä ja siten olla osa lapsen edun mukaisen päätöksen perustelua.

Valituksenalaisessa päätöksessä 7 sosiaalityöntekijä on rajoittanut lapsen ja hänelle läheisen ihmisen yhteydenpitoa niin, että valvottuja tapaamisia vähennetään ja puhelut ja viestit lopetetaan. Päätöstä on perusteltu lapsen arjen rauhoittamisella sekä sillä, että vastaanottoperhe saa rauhan hoitaa lasta. Sosiaalityöntekijä on todennut valituksenalaisessa päätöksessä yhteydenpidon rajoittamisen olevan lapsen edun mukaista. Myös valituksenalaisessa päätöksissä 4 ja C yhteydenpidon rajoittamista on perusteltu sijaishuollon järjestämiseen liittyvällä syyllä. Oikeudellisessa arvioinnissa hallinto-oikeus on arvioinut edellä mainitut perusteet lainvastaisiksi.

... (lapsen nimi poistettu) edun mukaista vähentää valvottuja tapaamisia sekä lopettaa puhelut, viestit ja videopuhelut, jotta (lapsen nimi poistettu) arki voidaan

vastaanottoperheessä rauhoittaa ja vastaanottoperhe saa rauhan hoitaa (lapsen nimi poistettu)... (Valituksenalainen päätös 7.)

(Lapsen nimi poistettu) olo tulee rauhoittaa kiireellisen sijoituksen ajan ja sen vuoksi on laadittu suunnitelmalliset yhteydenpitotavat. (Valituksenalainen päätös 4.)

Rajoituksen tavoitteena saada (lapsen nimi poistettu) asettumaan uudelleen (sijaishuoltopaikan nimi poistettu), ja estää (lapsen nimi poistettu) luvaton poistuminen. (Valituksenalainen päätös C.)

Sosiaalityöntekijä on päätöksessä 7 ilmaissut lapsen edun arviointia. Tulkitsen aineistosta niin, että sosiaalityöntekijä on arvioinut lapsen arjen rauhoittumisen sijaishuollossa sekä vastaanottoperheen rauhan toteuttavan lapsen etua. Sosiaalityöntekijän arvioima lapsen edun mukainen päätös on kuitenkin hallinto-oikeuden päätöksenteon logiikan mukaan lainvastainen, koska sosiaalityöntekijän perusteet yhteydenpidon rajoittamiselle eivät ole lastensuojelulain mukaisia.

Päätöksessä 6 yhteydenpidon rajoittamista on perusteltu muun muassa sijaishuoltopaikkaan kotiutumisen perusteella. Yhteydenpidon rajoittamista perustellaan myös lapsen psyykkisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen turvaamisella sekä sillä, että lapsen suhteet molempiin vanhempiin pystytään turvaamaan. Aineiston perusteella sijaishuoltoon kotiutumisen peruste ei yksistään olisi peruste rajoittaa lapsen ja hänen läheisensä välistä yhteydenpitoa, mutta se voi olla tilannetta taustoittava tekijä. Tulkitsen aineiston perusteella sen, että sosiaalityöntekijä on käyttänyt ammatillista harkintavaltaa ja arvioinut yhteydenpidon rajoittamisen olevan välttämätöntä tilanteessa, jossa lapsen psyykkinen hyvinvointi on ollut vaarassa.

Äidin tapaamisia tulee rajoittaa, jotta (lapsen nimi poistettu) voi kotiutua sijaishuoltopaikkaan ja huostaanoton tarkoitus, hänen psyykkinen hyvinvointinsa, tasapainoinen kehityksensä ja suhteet molempiin vanhempiin pystytään turvaamaan. (Valituksenalainen päätös 6.)

Valituksenalaisessa päätöksessä 7 sosiaalityöntekijän yhteydenpidon rajoittamista koskeva perustelu kiinnittyy sijaishuoltopaikan järjestämiseen. Aineistosta on tulkittavissa se, että sosiaalityöntekijä pitää äidin toimintaa ja jatkuvaa yhteydenpitoa sijaishuoltopaikkaan toimintana, joka voi vaarantaa lapsen sijoituksen sijaishuoltopaikassa. Sosiaalityöntekijä rakentaa edellä mainitun seikan perusteella harkintaansa yhteydenpidon rajoittamisen välttämättömyydestä. Seuraavassa aineisto-otteessa koskien valituksenalaista päätöstä 7

ilmenee sosiaalityöntekijän arvio siitä, että äidin vuorovaikutus sijaishuoltopaikkaa kohtaan ei ole lapsen edun mukaista.

(äidin nimi poistettu) käytös ja useiden viestien lähettäminen vastaanottoperheelle vaarantaa (lapsen nimi poistettu) sijoituksen vastaanottoperheessä ja siksi yhteydenpidon rajoittaminen on (lapsen nimi poistettu) hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä... syyttävä ja toistuva yhteydenpito vastaanottoperheeseen ei ole asiallista ja hyväksyttävää eikä ole (lapsen nimi poistettu) edun mukaista. (Valituksenalainen päätös 7.)

7.2.2 Haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vuorovaikutus

Sijaishuollon tarkoituksen toteutumista vaarantava vuorovaikutus kuvautuu valituksenalaisissa päätöksissä perusteena, jolla sosiaalityöntekijät perustelevat yhteydenpidon rajoittamista. Aineiston perusteella haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vanhemman vuorovaikutus lapseen näyttyy valituksenalaisissa päätöksissä perusteena rajata lapsen ja hänen läheisen henkilönsä yhteydenpitoa.

Seuraavaksi esille tulevassa valituksenalaisessa päätöksessä D lapsen ja hänen äitinsä tapaamisia on rajattu. Päätöksessä kuvautuu sosiaalityöntekijän tekemä ammatillinen harkinta liittyen äidin vuorovaikutukseen lasta kohtaan. Aineisto-otteessa nousee esille sosiaalityöntekijän päätöksenteon perusteena oleva harkinta liittyen äidin epävakaaseen käytökseen. Sosiaalityöntekijä kertoo käyneensä keskusteluja äidin kanssa liittyen siihen, mitkä asiat ovat lapsen ikätasoon nähden sopivia keskustelunaiheita.

Äiti ei tunnu ymmärtävän oman epävakaa käytöksen vaikutusta lapseen. Äidin kanssa on käyty useita keskusteluja siitä, mille lasta ei voi altistaa ja minkälaiset asiat on tarkoitettu keskusteltavaksi vain aikuisten kesken. Äidin ei katsota olevan kyvykäs näkemään lapsen etua ja erottavan sitä omastaan, joten tapaamisia äidin luona on lapsen edun mukaista rajata (lapsen nimi poistettu) edun turvaamiseksi. (Valituksenalainen päätös D.)

Tässä valituksenalaisessa päätöksessä D peruste rajata lapsen ja äidin välistä yhteydenpitoa kiinnittyy siihen, että äiti ei sosiaalityöntekijän näkemyksen mukaan pysty arvioimaan lapsen etua. Yhteydenpidon rajoittamispäätös on tehty aineiston perusteella lapsen edun turvaamiseksi. Oikeudellisessa arvioinnissa hallinto-oikeus on kumonnut päätöksen D liittyen rajoituksen laajuuden epätasomallisiin tietoihin, mutta ei ole ottanut kantaa lapsen edun toteutumiseen. Tulkintani on se, että sosiaalityöntekijän lapsen edun arviointi on toteutunut päätöksessä, mutta päätös on kumottu hallinto-oikeudessa muiden hallintopäätökseen liittyvien seikkojen vuoksi.

Seuraava aineisto-ote koskee valituksenalaista päätöstä numero 1, jossa sosiaalityöntekijän ammatillinen harkinta näyttäytyy vanhemman vuorovaikutuksen arviointina.

Sosiaalityöntekijä on päätöksen perusteluissa arvioinut, että vanhemman vuorovaikutuksessa lapsen kanssa on tekijöitä, jotka uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kehityksen. Päätöksessä sosiaalityöntekijä on kuvannut lapsen kehitystä vaarantavat tekijät vuorovaikutuksessa. Kyvyttömyys lapsen rajaamiseen ja tunteiden säätelyn tukemiseen kuvautuu sosiaalityöntekijän tekemän harkinnan arviointiperusteina yhteydenpidon rajoittamispäätöksessä.

Vanhemman vuorovaikutuksessa lapsen kanssa on aiemmin esiintynyt vakavia lapsen kehitystä vaarantavia puutteita, kuten kyvyttömyyttä rajata lasta ja tukea lapsen tunteiden säätelyä... Äiti on myös aiheuttanut lapselle vakavaa psyykkistä kuormitusta kieltäytymästä yhteydenpidosta (päivämäärät poistettu) välisellä ajalla... Epäjohdonmukaisuus äidin yhteistyökyvyssä ja epävarma elämäntilanne ovat kuormittaneet ja vaikuttaneet lapsen edun mukaista yhteydenpidon toteutumista. (Valituksenalainen päätös 1.)

Lapsen kehitystä vaarantavan vuorovaikutuksen lisäksi nostan esille, että sosiaalityöntekijän tekemä ammatillinen harkinta on kiinnittynyt myös vuorovaikutuksen epäjohdonmukaisuuteen. Valituksenalaisessa päätöksessä 1 sosiaalityöntekijä tuo esille, että äiti on kieltäytynyt yhteydenpidosta tietyllä aikavälillä ja kieltäytymällä aiheuttanut lapselle psyykkistä kuormitusta. Sosiaalityöntekijä kuvaa päätöksessä äidin yhteistyön epäjohdonmukaisuutta ja epävarman tilanteen negatiivisia vaikutuksia lapsen edun mukaisen yhteydenpidon toteutumiseen. Seuraavassa aineisto-otteessa näyttäytyy sosiaalityöntekijän käyttämä ammatillinen harkintavalta, jonka tarkoituksena on turvata lapsen ikätasoinen kasvu ja kehitys.

Rajoituksella turvataan lapsen ikätasoinen kasvu ja kehitys, sekä mahdollisimman vakaa, lapsen tasapainoista kehitystä tukeva ja ennakoitava arki. (Valituksenalainen päätös 1.)

Myös seuraavassa valituksenalaisessa päätöksessä 2 yhteydenpidon rajoittamispäätöksen perusteluissa huomiota kiinnitetään vanhemman lapseen kohdistuvan vuorovaikutuksen epäjohdonmukaisuuteen. Päätöksessä kuvataan vanhemman ja tämän puolison puhelimitse tapahtuvaa yhteydenpitoa epäsäännöllisenä ja tuodaan esiin, että lapselle läheiset henkilöt eivät ole ilmoittaneet puheluiden peruuntumisista. Aineisto-otteessa näyttäytyy sosiaalityöntekijän ammatillinen harkinta liittyen huomion antamiseen ja turvallisuudesta huolehtimiseen.

... puhelut (vanhemman ja tämän puolison nimet poistettu) ovat jättäneet soittamatta ja useasti jättäneet myös peruuntumisesta ilmoittamatta... (Vanhemman nimi poistettu) on vaikeaa antaa huomiota kaikille lapsille samanaikaisesti. Turvallisuudesta huolehtiminen on haastavaa... (Valituksenalainen päätös 2.)

Valituksenalaisessa päätöksessä numero 7 sosiaalityöntekijä on kiinnittänyt ammatillisessa harkinnassaan huomiota äidin epäjohdonmukaiseen ja ristiriitaiseen vuorovaikutukseen lasta kohtaan. Osana päätöksen perustelua sosiaalityöntekijä on tuonut esiin, että äiti ei ohjaa lasta tilanteissa aikuislähtöisesti ja vanhemman vuorovaikutus on aiheuttanut lapselle turvattomuutta, ahdistusta ja pelkotiloja. Seuraavassa aineisto-otteessa on tulkittavissa se, että sosiaalityöntekijä on arvioinut äidin lapsen kohdistuvan vuorovaikutuksen olevan haitallista.

Äidin ristiriitaiset ohjeistukset ja tilanteet, joissa äiti ei johdonmukaisesti ja aikuislähtöisesti ole rajannut (lapsen nimi poistettu) käytöstä, eikä ohjannut aikuislähtöisesti (lapsen nimi poistettu) toivottuun käytökseen, aiheuttavat lapselle turvattomuutta, ahdistusta ja pelkotiloja. (Valituksenalainen päätös 7.)

Yhteydenpidon rajoittamista koskevassa valituksenalaisessa päätöksessä 6 sosiaalityöntekijän tekemä ammatillinen harkinta liittyy tilanteeseen, jossa äidin katsotaan vieraannuttavan lasta toisesta vanhemmastaan. Vieraannuttamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa toinen vanhempi pyrkii heikentämään lapsen ja toisen vanhemman välistä suhdetta (Arponen & Alanko 2020, 369). Seuraavassa aineisto-otteessa kuvautuu sosiaalityöntekijän näkemys molempien vanhempien suhteiden tukemisesta osana yhteydenpidon rajoittamispäätöksen perustelua.

... äidin toiminta huoltoriidassa on lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille ja kehitykselle vahingollista ja siinä korostuu vieraannuttaminen... (lapsen nimi poistettu) suhdetta puolueettomasti molempiin vanhempiin tulee tukea... sijaishuoltopaikassa. (Valituksenalainen päätös 6.)

7.2.3 Lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu

Kolmas sosiaalityön lapsikohtaisen ammatillisen harkinnan pääteeman alle muodostamani alateema on lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu. Valituksenalaisista päätöksistä ilmenee se, että sosiaalityöntekijät rakentavat yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä lapsikohtaista ammatillista harkintaa perustuen lapsen yhteydenpidon aikana tai sen jälkeen liittyvään oireiluun. Tässä luvussa esitän alateeman alle muodostamiani aineisto-otteita ja analysoin siitä suhteessa tutkimukseni teoriaan.

Valituksenalaisessa päätöksessä numero 1 sosiaalityöntekijöiden lapsikohtainen ammatillinen harkinta kiinnittyy lapsen reagointiin yhteydenpidon jälkeen. Osana yhteydenpidon

rajoittamista koskevaa päätöstä sosiaalityöntekijä on tuonut esille sekä sijaishuoltopaikan että varhaiskasvatuksen ohjaajien havaintoja siitä, että lapsi on vaikuttanut väsyneemmältä tapaamisten jälkeen. Sosiaalityöntekijä näyttäytyy aineiston perusteella hyödyntäneen yhteistyöverkostojen tuottamaa tietoa ammatillisen harkintansa tukena yhteydenpidon rajoittamispäätöksessä.

Lapsi on sijaishuoltopaikan mukaan oireillut toteutuneiden tapaamisten jälkeen ja vaikuttanut tavallista väsyneemmältä, näin myös varhaiskasvatusten ohjaajien havaintojen mukaan. (Valituksenalainen päätös 1.)

Myös seuraavassa aineisto-otteessa esiin tulee sosiaalityöntekijän tekemä ammatillinen harkinta liittyen lapsen oireiluun yhteydenpidon aikana. Seuraavassa, valituksenalaista päätöstä numero 7 koskevassa aineisto-otteessa osana yhteydenpidon rajoittamispäätöksen perustelua on todettu lapsen käytösongelmien ilmeneminen äidin läsnäolon aikana.

Käytösongelmat vaikuttavat esiintyvän ja liittyvän äidin läsnäoloon.
(Valituksenalainen päätös 7.)

Valituksenalaisessa päätöksessä numero 5 sosiaalityöntekijä on päätöksen 1 tapaan hyödyntänyt yhteistyökumppanin tuottamaa, tarkemmin kuvattuna sijaishuoltopaikalta saatua tietoa. Aineiston perustella voin tehdä tulkinnan siitä, että sosiaalityöntekijä on keskustellut sijaishuoltopaikan kanssa lapsen reagoimisesta hänen vanhempiansa yhteydenpitoon. Sosiaalityöntekijän saamien tietojen perusteella lapsi on reagoinut yhteydenpidon jälkeen itkemällä ja vaikuttamalla ahdistuneelta. Sosiaalityöntekijän ammatillinen harkinta kohdistuu seuraavassa aineisto-otteessa lapsen reagoimiseen yhteydenpidon jälkeen.

Sijaishuoltopaikasta saadun palautteen mukaan (lapsen nimi poistettu) on (ajankohta poistettu) ollut vanhempien tapaamisten jälkeen itkuinen ja ahdistunut... tapaamisten tiheyttä tulee tällä hetkellä rajata (lapsen nimi postettu) psyykkisen hyvinvoinnin turvaamiseksi ja kuormittumisen vähentämiseksi.
(Valituksenalainen päätös 5.)

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut yhteydenpidon rajoittamista koskevia viranomaispäätöksiä, joita hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut lainvastaisina. Tarkoitukseni oli selvittää sitä, minkälaisin perustein hallinto-oikeudessa rajoitetaan tai kumotaan lainvastaisina viranomaispäätöksiä yhteydenpidon rajoittamisesta ja miten sosiaalityöntekijän harkinta, lapsen edun arviointi ja lain soveltaminen menettelysäännöksineen on toteutunut kumotuissa tai osin rajoitetuissa yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sosiaalityöntekijöiden instituutionaalisia logiikoita raamittavat paitsi juridiset reunaehdot, myös lapsikohtainen harkinta. Hallinto-oikeuden päätöksen kumoamiseen tai muuttamiseen päätyneet perusteet kiinnittyvät tutkimuksen tulosten perusteella sosiaalityöntekijöiden laintulkinnallisiin menettelyvirheisiin. Menettelyvirheet koskivat erityisesti hallintolain mukaista kuulemista yhteydenpidon rajoittamisen päätöksentekoprosessissa. Vain yhden hallinto-oikeuden ratkaisun peruste liittyi lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyvään menettelyvirheeseen.

Hallinto-oikeuden voidaan tulkita aineiston perusteella tekevän oikeudellista arviointia institutionaalisen logiikan (Thornton ym. 2012) kehyksestä, jossa juridinen päättely ohjaa päätöksentekoa. Perusteluiden uupuessa osasta aineistosta oli mahdotonta tulkita sitä, oliko lapsen mielipiteen selvittämättä jättäminen ollut lapsikohtaisen harkinnan tulos, mutta on selvää, että valtaosassa päätöksistä lapsikohtainen harkinta mielipiteen selvittämättä jättämiselle on toiminut sekä hallinto-oikeuden että sosiaalityön institutionaalisen logiikan mukaisesti.

Tutkimuksen tulokset näyttävät hallintolain mukaiseen kuulemiseen liittyvien menettelyvirheiden olevan systemaattisesti yleisempiä verrattuna lapsen mielipiteen selvittämiseen liittyviin menettelyvirheisiin. Linja alle 12-vuotiaan mielipiteen selvittämisen arvioimisessa yhtenee sekä sosiaalityön että hallinto-oikeuden päätöksenteon logiikoissa. Juridisen logiikan voidaan tulkita kulkevan rinnakkain sosiaalityön lapsikohtaisen arviointityön kanssa lapsen mielipiteen selvittämisen kontekstissa. Analyysissä nousi esiin se, että hallinto-oikeuden ratkaisuissa yhteydenpidon rajoittamispäätöksiä kumotaan tai rajoitetaan yleisemmin hallintolain mukaisesta kuulemismenettelystä johtuvista syistä.

Tulokset osoittivat sen, että valituksenalaisissa päätöksissä asianosaisina olevia lasten vanhempia ja huoltajia jätetään kuulematta enemmän verrattuna asianosaisina oleviin lapsiin. Lastensuojelun päätöksenteon logiikka näyttää rakentuvan tulosten perusteella vahvasta lapsen osallisuuden huomioimisesta. Asiakirjoista voidaan tulkita yleisellä tasolla lasten olleen mukana päätöksenteossa (Stenvall 2020) ja olleen niissä aktiivisesti toimivia subjekteja (Alin ym. 2025, 475).

Sosiaalityöntekijältä edellytetään hallintoasioiden menettelyllisen yhdenvertaisuuden varmistamista, jonka on katsottu edellyttävän kaikkien asianosaisten tosiasiallisen osallistumisen päätöksentekoprosessiin (Kulla & Sallinen 2024, 118). Tätä vasten kuulematta jättäminen vaarantaa yhdenvertaisuuden toteutumisen. Kuitenkin tiedetään, että lastensuojelussa tehtävää päätöksentekoa edeltää aina sosiaalityöntekijän tekemä arviointi lapsen tilanteesta, jonka toteuttaminen ei ole normatiivisesti yksiselitteistä (Jaakola 2020). Tästä seuraa se, että päätöksenteko perustuu väistämättä ammatilliseen harkintaan, jossa yleiset normit sovitetaan lapsen yksilölliseen tilanteeseen (Krutzinna 2022, 123).

Kallinen, Rautio, Nikupeteri, Vornanen, Agnieszka & Laitinen (2026) ovat jäsentäneet tutkimuksensa pohjalta lapsikeskeisyyden kolmeksi ulottavuudeksi, jotka rakentuvat lapsen aktiivisen toimijuuden tukemisesta, vanhempien kanssa tehtävän vuorovaikutuksen kautta välittyvästä lapsen tukemisesta sekä ammatillisessa yhteistyössä toteutuvasta lapsikeskeisyydestä. Sosiaalityöntekijöiden lapsikohtainen arviointityö ilmeni tässä tutkimuksessa lapsikeskeisenä työotteena yhteydenpidon rajoittamisen päätöksenteossa.

Hallinto-oikeus kiinnitti huomiota vain yhdessä yhteydenpidon rajoittamispäätöstä koskevassa ratkaisussaan lapsen edun arvioimiseen. Tulos on samankaltainen de Godzinskyn (2014) havainnon kanssa siitä, että lapsen etu ilmenee hallinto-oikeuden ratkaisukäytännössä usein implisiittisesti tuomarin harkinnassa sen sijaan, että lapsen etu tuotaisiin esiin ratkaisun eksplisiittisenä perusteluna. Lapsen edun arvioiminen jää yhteydenpidon rajoittamispäätösten oikeudellisessa arvioinnissa marginaaliin. Tämä näyttäytyy ristiriitaiselta vasten sosiaalityön päätöksenteon logiikkaa, jossa lapsen edun nähdään olevan merkittävä, lastensuojelulaista nouseva päätöksenteon periaate.

Tässä tutkimuksessa nousi esiin kuitenkin se, että valituksenalainen yhteydenpidon rajoittamispäätös saattoi olla arvioitu lapsen edun mukaiseksi, vaikka lainsoveltamisessa olisi tapahtunut menettelyvirhe. Hallinto-oikeuden ratkaisussa ei otettu kantaa lapsen edun arvioimiseen päätöksenteon periaatteina tilanteessa, jossa asianosainen oli jätetty kuulematta

hallintolain vastaisesti. Tästä seurasi se, että valituksenalainen päätös saattoi olla itsessään lapsen edun mukainen, vaikka päätöksentekoprosessi olisi menetelty laintulkinnan näkökulmasta virheellisesti.

Viranomaisen työtä määrittävän oikeusturvan (ks. Pajukoski 2010) näkökulmasta katsottuna on kuitenkin ongelmallista, että ihmisen oikeuksia rajattaisiin todennäköisenkin, lapsen edun vastaisen hypoteesin perusteella. Sosiaalityön harkinta näyttää rakentuvan yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä paitsi juridisten lähtökohtien, myös lastensuojelun eettisten periaatteiden pohjalta (ks. Malja 2019). Toisaalta sosiaalityöntekijät käsittävät kuulemisen olevan asianosaisina olevien vanhempien oikeus, mutta toisaalta kuulemismenettelyn voidaan arvioida aiheuttavan haittaa lapselle viivästäessään päätöksentekoa yhteydenpidon rajoittamisesta.

Sosiaalityöntekijän harkinta kuulemisen toteuttamisesta näyttäytyy aineistossa jatkuvana punnintana sen välillä, miten eri kuulemismenettelyn vaihtoehdot turvaavat lapsen etua ja miten ne samalla noudattavat lain asettamia menettelysäännöksiä. Päätöksenteossa sosiaalityöntekijät arvioivat lapselle kuulemisesta aiheutuvaa mahdollista haittaa. Haitta voi liittyä esimerkiksi lapselle aiheutuvaan emotionaaliseen kuormitukseen tai päätöksenteon viivästyminen tilanteissa, jossa yhteydenpidon rajoittamisen katsotaan olevan tarpeellista tehdä kiireellisesti.

Kuitenkin hallinto-oikeuden ratkaisujen perusteella sosiaalityöntekijöiden ammatillisen harkinnan pohjalta tehdyt ratkaisut kuulemismenettelyn toteuttamisesta eivät ole toteuttaneet hallintolain mukaisia vaatimuksia. Näin ollen mahdolliselta haitalta suojaaminen johtivat ratkaisuihin, jossa sinänsä lapsen edun mukainen valituksenalainen päätös kumottiin sen ollessa hallinto-oikeuden päätöksenteon logiikan näkökulmasta lainvastainen. Sosiaalityön harkinta näyttää aineistossa rakentuvan lapsen edun turvaamisesta juridisten menettelyraamien sisällä.

Haitallinen, rajaton ja epäjohdonmukainen vuorovaikutus sekä lapsen yhteydenpitoon liittyvä oireilu muodostavat aineiston perusteella sosiaalityön lapsikohtaisen ammatillisen harkinnan yhteydenpidon rajoittamisen kontekstissa. Sosiaalityöntekijät arvioivat vuorovaikutuksen vaikutuksia erityisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen ja hyödyntävät päätöksenteossa myös yhteistyötahojen tuottamaa tietoa lapsen tilanteesta. Myös sijaishuollon arjen stabiloituminen näyttää sosiaalityön lapsikohtaisessa ammatillisessa harkinnassa keskeisenä periaattina lapsen edun mukaisessa yhteydenpidon rajoittamisen päätöksenteossa. Hallinto-oikeuden

ratkaisussa perustelut sijaishuollon arjen stabiloitumisesta eivät kuitenkaan muodostaneet lainmukaisia perusteita yhteydenpidon rajoittamiseen, mikä paljasti jännitteitä hallinto-oikeuden ja sosiaalityön päätöksenteon institutionaalisissa logiikoissa.

Hallinto-oikeuden institutionaalinen logiikka korostaa päätöksenteon menettelytapojen lainmukaisuutta ja asianosaisten muodollisen oikeusturvan toteutumista. Näin ollen ratkaisut kiinnittyvät prosessin lainmukaisuuteen. Tämä ilmenee tutkimuksessa käytännössä siten, että hallinto-oikeuden tulkitsessa menettelytavan muodollisesti lainvastaiseksi, se voi ratkaista asian yksinomaan prosessuaalisen virheen perusteella ottamatta kantaa muihin päätöksenteon periaatteihin, kuten sosiaalityöntekijän tekemään lapsikohtaiseen harkintaan tai lapsen edun arviointiin. Prosessuaalinen lainmukaisuus muodostuu tulosten perusteella ensisijaiseksi päätöksenteon logiikaksi, joka voi syrjäyttää lapsen edun substanssiperusteisen arvioinnin.

Tulos herättää pohdinnan menettelyvirheiden taustalla olevista tekijöistä. Aineistosta ei ollut systemaattisesti tulkittavissa se, johtuivatko menettelyvirheet sosiaalityöntekijöiden tekemistä laintulkinnallisista virheistä vai tilanteista, jossa päätös kuulematta jättämisestä oli syntynyt lapsikohtaisen arvioinnin perusteella ja arvioitu parhaiten lapsen etua toteuttavaksi ratkaisuksi. Tämä tulkinnanvaraisuus nostaa kysymyksen esiin siitä, missä määrin menettelyvirheet heijastavat työntekijöiden tekemiä yksittäisiä virheitä ja missä määrin ne liittyvät lastensuojelun rakenteellisiin paineisiin, kiireeseen tai tilanteisiin, jossa lapsen etu asetetaan sosiaalityön päätöksenteon logiikassa etusijalle lainmukaisuuden kustannuksella.

Asiakkaiden oikeusturvaan liittyvä merkittävä tutkimuksen tulos on se, että 93,33...% ratkaisuisissa valituksenalaisia päätöksiä ei palautettu viranomaiselle uudelleenkäsiteltäväksi, koska rajoituksen voimassaoloaika oli jo päättynyt. Tästä voin päätellä sen, että lasten ja heille läheisten ihmisten yhteydenpitoa on tosiasiallisesti rajoitettu laittomien viranomaispäätösten myötä. Vaikka päätökset ovat myöhemmin kumottu hallinto-oikeudessa, oikeutta yhteydenpitoon ei ole luonnollisesti mahdollista palauttaa takaisin menneisyyteen.

Päätösten riittämättömät, epätäsmälliset ja muut laissa tarkoittamattomat perusteet johtivat virheellisen kuulemismenettelyiden ohella valituksenalaisten päätösten muuttamiseen.

Sosiaalityöntekijän kyky yhteydenpidon rajoituksen päätöksenteossa lain soveltamiseen on välttämätöntä asianosaisten oikeusturvan toteutumiseksi. Tulos vaikuttaa yhdenmukaiselta Jaakolan & Pösön (2022, 371) tulokselle, jossa asiakasturvallisuuden nähdään luovan perustan asiakkaiden oikeusturvan toteutumiselle. Tutkimukseni havainto herättää

kysymyksen asianosaisten oikeusturvan toteutumisesta yhteydenpidon rajoittamispäätöksen kontekstissa.

Yhteydenpidon rajoittamisen ilmiö vaikuttaa tutkimukseni otannan perusteella sukupuolittuneelta, sillä äidit ilmenevät yhteydenpidon rajoituksen kohteena useammin kuin isät. Tästä voin päätellä sen, että lastensuojelun sijaishuollon työskentely on saattanut keskittyä enemmän äitien kuin isien kanssa työskentelyyn. Tutkimukseni havaintoa tukee Pelkosen (2024) tulkinta siitä, että äitiydellä on tapa paikantua instituutioissa ensisijaiseksi vanhemmuudeksi, mikä muovaa isyyden merkityksen rakentumista myös sijaishuollossa.

Yhteydenpidon rajoittamisen päätöksenteko näyttäytyy tutkimuksessa erityisen haastavana päätöksentekoprosessina. Tutkimukseni tulos näyttää samansuuntaiselta Sandströmin (2020) tutkielman havainnon kanssa, jossa lastensuojelun päätöksenteko näyttäytyi erityisen haastavana ammattieettisenä harkintaprosessina. Havainto heijastaa myös Jaakolan (2020, 55) esittämää näkemystä lapsen tilanteen arvioinnista, joka edellyttää laajaa harkintaa ja ratkaisujen pohdintaa lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamisen lähtökohdista.

Sosiaalityön ja hallinto-oikeuden päätöksenteon institutionaaliset logiikat näyttäytyvät tutkimuksessa osin yhtenäisiltä yhteydenpidon rajoittamisen kontekstissa. Asianosaisten oikeuksien turvaamisessa yhteydenpidon rajoittamisessa ilmenee kuitenkin erillisyyksiä, mikä näyttää johtavan valitustenalaisten päätösten muuttamiseen. Sosiaalityön institutionaalinen logiikka kiinnittyy paitsi juridiseen menettelyyn, myös lapsikohtaiseen arviointiin. Sosiaalityöntekijöiden harkinta kiinnittyy kuulemisesta aiheutuvaan haittaan lapselle, lapseen kohdistuvaan vuorovaikutukseen, lapsen arkeen ja oireiluun. Lapsikohtainen arviointi näyttäytyy tutkimuksessa tilanteen kokonaiskuvan luomisena, jossa päätöksenteon pohjana käydään eettistä harkintaa yhteydenpidon vaikutuksista lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Tässä tutkimuksessa olen käsitellyt lastensuojelun sijaishuollon kontekstissa vaadittavaa lakiosaamista yhteydenpidon rajoittamisen päätöksenteossa. Tutkimukseni tulos mukailee Kruzinnan (2022, 123) havaintoa siitä, että lapsen yksilöllisen tilanteen arviointi vaatii useiden näkökulmien huomioimista päätöksenteossa. Tutkimuksessani tulee näkyväksi myös Jaakolan (2022) havainto sosiaalityöntekijälle muodostuvasta harkintavallasta tehdä lapsen etua parhaiten toteuttava ratkaisu silloin, kun lapsen tilanteen arviointi ei perustu yksiselitteisiin sääntöihin.

Tutkimuksen perusteella yhteydenpidon rajoittamista koskevien päätösten muuttaminen hallinto-oikeudessa näyttäytyy kuitenkin marginaalisena ilmiönä. Tämä viittaa siihen, että valtaosassa Turun hallinto-oikeuden piirissä olevissa yhteydenpidon rajoittamispäätöksissä menettelysäännökset, lapsikohtainen harkinta ja edun arviointi toteutuvat sekä sosiaalityön että hallinto-oikeuden päätöksenteon logiikoiden näkökulmista. Tutkimus nosti kuitenkin esiin kehittämiskohteita, joiden vahvistaminen voisi edelleen parantaa asianosaisten oikeusturvaa ja tukea sosiaalityön ja hallinto-oikeuden institutionaalisten logiikoiden rinnakkaisuutta.

Kehittämiskohta paikantuu erityisesti sosiaalityöntekijöiden lakiosaamisen vahvistamiseen. Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätöksenteko edellyttää vahvaa juridista osaamista ja lain soveltamiskykyä. Käytännössä on tärkeää kehittää sosiaalityöntekijöiden kykyä perustella päätös ja menetellä päätösprosessi laissa tarkoitetulla tavalla. Sosiaalityön opintoihin voisi lisätä yhteistä opetusta oikeustieteen kanssa liittyen viranomaispäätöksentekoon. Käytännön työssä osaamista voitaisiin kehittää lisäkoulutusten sekä perehdytys- ja mentorointiohjelmien kehittämisen myötä. Ehdotettu kehittämistoimi tukee sosiaalityön ja hallinto-oikeuden institutionaalisten logiikoiden rinnakkaisuutta ja pyrkii ehkäisemään tilannetta, jossa lapsen edun mukaiseksi tarkoitettu ratkaisu näyttäytyy hallinto-oikeudessa lainvastaisena.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitteet

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus rakentuu systemaattisesta aineiston keräämisestä, analysoinnista ja raportoinnista (Hyväri ja Vuokila-Oikkonen 2020). Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan kokonaisuutena, jossa kiinnitetään huomiota tutkimuksen kohteeseen ja tarkoitukseen, tutkijan sitoutuneisuuteen tutkimuksessa, aineiston keruuseen, tutkimuksen tiedonantajiin, tutkija-tiedonantaja-suhteeseen, tutkimuksen kestoan, aineiston analyysiin, tutkimuksen luotettavuuteen ja tutkimuksen raportointiin (Tuomi ja Sarajärvi 2018).

Tässä tutkimuksessa olen tutkinut yhteydenpidon rajoittamista koskevia viranomaispäätöksiä. En ollut itse työskennellyt lastensuojelun sijaishuollossa tai tehnyt yhteydenpidon rajoittamista koskevia päätöksiä. Tutkintoni myötä saan pätevyyden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia ja sen myötä oikeuden tehdä yhteydenpidon rajoittamista koskevia päätöksiä. Asiakirja-aineiston tuottaneet henkilöt ovat lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä ja hallinto-oikeuden tuomareita sekä asiantuntijajäseniä. Asiakirjoja laatiessaan viranomaiset eivät ole tienneet sitä, että päätöksiä tullaan käyttämään tieteellisessä

tutkimuksessa. Tutkimusaineisto on koostunut institutionaalisesti tuotetusta tekstistä, joka on rakentunut viranomaisten harkinnan pohjalta tehdystä päätöksenteosta.

Tekemäni aineistohavainnot nostin suoraan asiakirjoista. Tulkintani perustui asiakirja-aineistossa kuvattuihin perusteisiin ja selvityksiin peilaten sitä tutkimukseni teoriapohjaan. Tutkimuksessa kuvasin analyysin etenemistä läpinäkyvästi ja perustelin systemaattisesti tekemäni valinnat. Siirrettävyyden näkökulmasta tutkimukseni tuloksia voidaan soveltaa vastaaviin konteksteihin silloin, kun lastensuojelun päätöksentekoa ohjaavat samat lainsäädännölliset ja ammatilliset reunaehdot. Vaikka tutkimusaineisto rakentuu yksittäisistä tapauksista, päätösten perustelut noudattavat samoja lastensuojelun oikeudellisia ja ammatillisia periaatteita, mikä tekee tuloksista sovellettavia myös laajemmassa lastensuojelun päätöksentekoa koskevassa tarkastelussa.

Tutkielman rajoite liittyy asiakirja-aineiston luonteeseen. Yhteydenpidon rajoittamista on käsitelty tässä tutkielmassa vain yhteydenpidon rajoittamista käsittelevien instituutioiden ja niissä työskentelevien viranhaltijoiden tuottaman tekstin pohjalta. Tutkimustarve täten paikantuu asianosaisten kokemuksiin yhteydenpidon rajoittamisen päätöksenteosta. Lisäksi on huomattava, että tämä tutkimus on tehty samaan aikaan, kun hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2025) on ollut käsittelyssä. Tutkimusta tarvitaan siitä, miten mahdollinen uusi lastensuojelulaki tulee vaikuttamaan sijaishuollossa olevien lasten yhteydenpitoon ja sen rajoittamiseen tunnistamattomien henkilöiden osalta sekä suljetun laitospalvelun kontekstissa. Tutkielmani pohjalta esitän, että uuden lastensuojelulain kehittämisessä on tärkeää huomioida yhteydenpidon rajoittamispäätöksenteon luonne sosiaalisen ja oikeudellisen tiedon rajapinnalle asettuvana prosessina.

Lähteet

- Arponen, I., & Alanko, K. (2020). Föräldraalienation och dess följder för barnet: En systematisk litteraturöversikt. *Psykologia*, 55(5), 369–383.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino. Tampere.
- Alin, M., Kaittä, A., Leinonen, L., Kraav, S-L., Vornanen, R., Karukivi, M. & Anism M. (2025). Osallisuus ja valta viranomaisprosesseissa – Nuorten kokemuksia lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian päätöksenteosta. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 62.
- Aikio, M. (2017). Lapsen ja hänen läheisensä yhteydenpidon rajoittaminen lastensuojelun sijaishuollossa – sosiaalityöntekijä perus- ja ihmisoikeuksia tulkitsemassa. Lapin yliopisto. Oikeustieteiden tiedekunta. Pro Gradu -tutkielma.
- Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991.
- Blomgren, S., & Kivipelto, M. (2012). Valtastus: Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 27/2012.
- de Godzinsky, V-M. (2014). Lapsen etu ja osallisuus hallinto-oikeuksien päätöksissä. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia* 267.
- EOAK/6166/2019.
- EOAK/1997/2020.
- Enell, S., Andersson Vogel, M., Henriksen, A. K. E., Pösö, T., Honkatukia, P., Mellin-Olsen, B., & Hyde, I. M. (2022). Confinement and restrictive measures against young people in the Nordic countries—a comparative analysis of Denmark, Finland, Norway, and Sweden. *Nordic journal of criminology*, 23(2), 174–191.
- Enroos, R. (2017). Lapsen tulo julkiseen kotiin. Huostassaolon ensi vaiheet sijaishuoltopaikkojen toimijoiden näkökulmasta. Teoksessa Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. (2017). *Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä*.
- Enroos, R., Heino, T., Helavirta, S., Laakso, R., & Pösö, T. (2017). Vuosi huostassa. Lastensuojelun aikatietoista tarkastelua. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 25(4), 297–311.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi 149/2025.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 ja 16 §:n muuttamisesta 132/2024.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain ja toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta 217/2016.

Hallituksen esitys eduskunnalle hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta 72/2002.

Helavirta, S. (2016). Lapsen asioista vastaaminen huostaanoton jälkeen sosiaalityöntekijöiden kuvaamana. Teoksessa Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. (2017). Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä.

Holopainen, S. (2016). Yhteydenpidon rajoittaminen sijaishuollossa. Itä-Suomen yliopisto. Oikeustieteiden laitos. Pro Gradu -tutkielma.

Hämeenaho, P., & Väkeväinen, N. (2022). Sensitiivisen tutkimusprosessin eettinen suunnittelu. Teoksessa O. Fingerroos, K. Kajander, & T.-R. Lappi (toim.), Kulttuurien tutkimuksen menetelmät (s. 90–115). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas, 274.

Hyvärinen, S. & Vuokila-Oikkonen P. (2020). Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus.

<https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>. Viitattu 19.3.2026.

Jaakola, A. M. (2020). Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä. Publications of the University of Eastern Finland. Kuopio: University of Eastern Finland.

Jaakola, A. M. (2022). Lapsen tilanteen arvioinnin tekemisen tavat lastensuojelussa. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 30(1), 87–91.

Jaakola, A. M. & Pösö, T. (2022). Lapsen tilanteen arvioiminen lastensuojelussa: analyysia asiakasturvallisuuden ja laadun näkökulmasta. Janus vol. 30 (4) 2022, 359–375.

Juhila, K. (2021). Teemoittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Järvinen, P., & Repo, J. (2025). Perusoikeuksien ja rajoitustoimenpiteiden välinen jännite lastensuojelulaitoksissa: historiallinen ja oikeudellinen tarkastelu. Lakimies, 123(7–8), 1155–1181.

Karttunen T., Kotisaari, T. & Valli, S. (2025). VALITSIJÄ-tutkimushankkeen käytäntöpaketti. Helsingin, Itä-Suomen ja Turun yliopistot.

- Kangasneemi, T. (2025). Lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden käyttämä harkintavalta lapsen läheissuhteiden turvaamisessa. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro Gradu -tutkielma.
- Kallinen, K., Rautio, S., Nikupeteri, A., Vornanen, R., Agnieszka R. & Laitinen, M. (2026). Social Worker's Perspectives on a Child-Centred Approach in High-Conflict Separations—Three Dimensions of a Child-centred Approach. *Child Adolesc Soc Work J*.
- Keiski, R., Hämäläinen, K., Karhunen, M., Löfström, E., Näreaho, S., Varantola, K., Spoof, S.-K., Tarkiainen, T., Kaila, E., & Aittasalo, M. (Eds.) (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja; Vol. 2/2023). Tutkimuseettinen neuvottelukunta ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta.
- Kiuru, K., Andersson, L., Koponen, A., Autto, H., Kemppi, H., Virta, S., Ollikainen, M., Räsänen, P., Harkimo, H., Pekkarinen, E., Heinonen, H., Hetemäki, I., Toivonen, V., Laisaari, J., Bergbacka, K., Iivonen, E., Koulu, S., Kulmala, T., Pollari, K. & Saarinen, L. (2021). Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö. Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea. Valtioneuvoston julkaisuja 8. Helsinki.
- Koivula, M., Ellonen, N., & Ikonen, R. & Paavilainen, E. (2021) Nuorten kaltoinkohtelukokemukset ammatillisissa perhekodeissa ja lastensuojelulaitoksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (3), 263–274.
- Kotisaari, T., Hietamäki, J., Vornanen, R., & Toikko, T. (2025). Mikä ohjaa päätöksentekoa? Sosiaalityöntekijöiden näkemykset lastensuojelun avohuollon tukitoimien valinnasta. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 33(2), 191–207.
- Krutzinna, J. (2022). Who is “the child”? Best interests and individuality of children in discretionary decision-making. *The International journal of children's rights*, 30(1), 120–145.
- Kulla, H. & Salminen, J. (2024). Hallintomenettelyn perusteet. 12., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.
- Kuokka, P. & Pösö, T. (2016). Huostaanotot hallinto-oikeudessa. Päätöksentekijät arvioivat vanhempien ja lasten osallisuutta. Teoksessa Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. (2017). *Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä*.
- Laakso, R. Huostaanotto ja muutokset lasten elämässä. Teoksessa Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. (2017). *Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä*.

- Lamponen, T. (2023). Kiireellisen sijoituksen päätöksenteko arkisena työtehtävänä lastensuojelussa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 31(2), 218–225.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023.
- Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja. (2017). Onko lapsella oikeusturvaa? Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2017:1.
- Lähteenmaa, J. & Saarholm J. (2024). Lastensuojelujärjestelmän pirullinen haaste: hatkaaminen – ja mitä sille voi tehdä? *Nuorisotutkimus* 42:4.
- Lähtinen, S., Pehkonen, A. & Pohjola, A. (2022). Asiakasturvallisuuden ulottuvuudet sosiaalihuollossa. *Janus* 30(4), 343–358.
- Lohiniva-Kerkelä, M. (2022). Asiakasturvallisuuden oikeudellisia ulottuvuuksia sosiaalihuollossa. *Janus* vol. 30 (4) 2022, 328–342.
- Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P., & Eriksson, P. (2019). Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8. Helsinki 2019.
- McCafferty, P., & Taylor, B. J. (2022). Barriers to knowledge acquisition and utilisation in child welfare decisions: A qualitative study. *Journal of Social Work*, 22(1), 87–108.
- National Association of Social Workers. (2008). Code of Ethics. Approved by the 1996 NASW Delegate. Assembly and revised by the 2008 NASW Delegate Assembly. [https://naswor.socialworkers.org/Portals/31/Docs/Code_of_Ethics%20\(1\).pdf?ver=2019-02-14-113753-927](https://naswor.socialworkers.org/Portals/31/Docs/Code_of_Ethics%20(1).pdf?ver=2019-02-14-113753-927).
- Nunes, R., R. (2022). Participation in child protection: empowering children in placement processes. *The International Journal of Human Rights*. Vol 26. No 3.
- Pajukoski, M. (2010). Mitä oikeusturva on? Teoksessa Pajukoski M. (toim.). Pääseekö asiakas oikeuksiinsa? Sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliset tekijät -työryhmä. Raportti III. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Helsinki 2010.
- Pelkonen, T. (2024). Isyys lastensuojelun sijaishuollon institutionaalisessa kontekstissa. *Janus* 32(1), 98–105.
- Pietarinen, P. (2025). Sata vuotta hallintolainkäyttövaltaa. Tutkimus korkeimman hallinto-oikeuden ja alueellisten hallinto-oikeuksien valtiosääntöoikeudellisesta asemasta. Turun yliopiston julkaisuja. Turku 2025.
- Pohjola, A. (2019). Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) muutostarpeita koskeva selvitys: Selvityshenkilöraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:16.

- Pösö, T. (2010). Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalisesta rajasta. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 324–336.
- Pösö, T., Toivonen, V. & Kalliomaa-Puha, L. "Haluaa kotiin äidin luo" – erimielisyydet ja lapsen etu huostaanoton jatkamista koskevilla valituksilla ja hallinto-oikeuden ratkaisuilla. *Oikeus* 3/2019, s. 226–243.
- Saastamoinen, K. (2021). Lasten oikeuksien toteutuminen sijaishuollossa vuosina 2018–2020: Lasten eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemien kantelujen näkökulmasta.
- Saastamoinen, K. (2020). Lapsi sijaishuollossa. Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoitustoimenpiteet.
- Sandström, I-D. (2020). Moraalinen järjestyminen ja yhteydenpidon rajoittaminen sijaishuollossa. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro Gradu -tutkielma.
- Salovaara, M. (2024). Kolme sosiaalityöntekijää piti päiväkirjaa työstään – tältä tuntuu tehdä päätöksiä, jotka muuttavat lapsen koko elämän. *Yle Uutiset*.
- Saikkonen, P. & Kivipelto, M. (2012). Tiedontuotannon mahdollisuudet sosiaalipalveluissa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 20(3), 287–294.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022). Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:2.
- Sirviö, H., Romakkaniemi, M., Lindh, J., & Laitinen, M. (2015). Sosiaalityöntekijän harkintavallan käyttö ehkäisevän toimeentulotuen päätöksenteossa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*.
- Sormunen, M. (2021). The best interests of the child in human rights practice: An analysis of domestic, European and international jurisprudence. [väitöskirja]. Helsingin yliopisto.
- Stenvall, E. (2020). Osallisuutta ja osallistumista. Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 27.
- Talentia. (2017). Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Ammattieettinen lautakunta 2013–2016. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.
- Tarkkinen, H., & Forsberg, H. (2013). Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (6), 661–669.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2023). Lastensuojelun käsikirja. Päätökset lastensuojelussa ja muutoksenhaku. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun->

[kasikirja/tyoprosessi/paatokset-lastensuojelussa-ja-muutoksenhaku#oikaisuvaatimus.](#)

Viitattu 29.10.2025.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). Lastensuojelun käsikirja. Rajoitukset sijaishuollossa. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa>. Viitattu 14.1.2026.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025). Sotkanet.fi. Tilasto- ja indikaattoripankki. Huostassa vuoden aikana olleet 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s04PBAA=&region=s05LjzcCAA=&year=sy5ztdY1BAA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.5&buildTimestamp=202505220800>. Viitattu 13.3.2026.

Thornton, P. H., Ocasio, W., & Lounsbury, M. (2012). The institutional logics perspective: Foundations, research, and theoretical elaboration. Oxford University Press.

Tuomioistuinelaitos. (2022). Tietopyyntö viranomaisen salassa pidettävistä asioista. <https://tuomioistuimet.fi/fi/index/asiointijajulkisuus/lomakkeet/hakemustietojensaamisiksi.html>. Viitattu 8.10.2025.

Tuomioistuinelaitos. (2020). Turun hallinto-oikeuden esittely. <https://tuomioistuimet.fi/hallintooikeudet/turunhallinto-oikeus/fi/index/turunhallintooikeudenesittely.html>. Viitattu 13.3.2026.

Tietoarkisto. (2025). Aineistohallinnan käsikirja. Aineistohallinnan suunnittelu. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/aineistohallinnan-suunnittelu/>. Viitattu 8.10.2025.

Tietosuoja laki 1050/2018.

Tieteen termipankki. (2026). Oikeustiede: viranomaisen harkintavalta. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:viranomaisen_harkintavalta. Viitattu 13.1.2026.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomioistuinlaki 673/2016.

Vornanen, R., Antikainen, J., & Miettinen, M.-L. (2002). Lastensuojelun juridinen osaaminen - haasteita alueelliseen kehittämiseen, koulutukseen ja pedagogiikkaan. Sosiaalipedagogiikka, 3(1), 53–65.

YK:n lapsen oikeuksien komitea. (2011). Yleiskommentti nro 13. Lapsen oikeus olla joutumatta minkäänlaisen väkivallan kohteeksi, CRC/C/GC/13.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Suomen Unicef.

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf. Viitattu 13.1.2026.

Valtioneuvosto. Statsrådet. (2025). Hallituksen esitys lastensuojelulainsäädännön uudistamiseksi; 1. vaihe. STM009:00/2024. Säädosvalmistelu.

<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=STM009:00/2024>. Viitattu 29.10.2025.

Vuori, J. (2021). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Vuori, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Vuori, J. (2021b). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Vuori, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Waller, V., Farquharson, K. & Dempsey, D. (2016) Qualitative Social Research: Contemporary Methods for the Digital Age. London: SAGE.

Liitteet

Liite 1. Selvitys tekoälyn käytöstä

Ilmoitus tekoälyn (AI) käytöstä

Olen käyttänyt generatiivista tekoälyä opinnäyteprosessini tukena sen eri vaiheissa ja eri tarkoituksiin. Käyttämäni työkalut, niiden käytön tarkoitus sekä tekoälyn tuotosten verifioimiseksi tekemäni toimet on kuvattu alla. Samalla vakuutan, että olen käyttänyt tekoälykaluja asianmukaisella huolellisuudella, olen ilmoittanut niiden käytöstä voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti ja otan täyden vastuun tämän työni sisällöstä kokonaisuudessaan.

1. käytetty työkalu: OpenAI:n ChatGPT (GPT-4 versio)

- käytön vaihe: aiheen ideointi ja lähdekirjallisuuden etsiminen
- käyttötarkoitus: Käytin tekoälytyökalua tutkimusaiheeni valinnassa ja siinä, että löydän sopivia lähteitä tutkimukseni teorialukuihin.
- esimerkki syöttötiedosta (20.8.2025): Millaista tutkimusta on tehty lastensuojelun rajoittamistoimenpiteisiin liittyen?
- todentaminen: Tekoäly kertoi, että aihetta on lähestytty muun muassa oikeudellisen tarkastelun lähtökohdista. Pyytäessäni tekoäly antoi minulle tieteellisen tutkimuksen lähteen (esim. Järvinen ja Repo 2025), jonka luin ja tein viittauksen teorialukuuni oikeaoppimisen viittauskäytännön mukaisesti. Löysin lisää teoriaperustaa tutkimukseeni kehittämällä itse hakusanoja, kuten ”arviointi”, ”rajoitus”, ”sijaishuolto” ja ”huostaanotto” ja etsin kirjallisuutta muun muassa Volterista, Finnasta, Januksesta, Sosiaalilääketieteellisestä aikakausilehdestä ja Yhteiskuntapolitiikkalehdestä. En käytä tekoälyn tuottamaa tekstiä opinnäytteessäni: se toimi ainoastaan kirjallisuushaun apuna.

2. käytetty työkalu: Microsoft Copilot

- käytön vaihe: kirjoittamani tekstin viimeistely
- käyttötarkoitus: oikeinkirjoitus
  - Käytin tekoälytyökalua oikeinkirjoituksen varmistamiseksi.

- todentaminen: esimerkki syöttötiedosta (18.3.2026): Muokkaa tekemäni virke selkeämmäksi, tiiviimmäksi ja akateemiseen tyyliin sopivaksi: Aineistosta teen tulkinnan siitä, että vaikka itsessään lapsen rauhoittuminen sijaishuoltopaikassa olisi hänen etunsa mukaista, ei lapsen yhteydenpitoa voida rajoittaa pyrkimyksenä lapsen edun mukaiseen tilanteeseen niin kauan, kun yhteydenpidon rajoittamiselle ei ole lastensuojelulain mukaisia perusteita.

Tekoäly muokkasi tekstini: Aineistosta voidaan päätellä, että vaikka lapsen rauhoittuminen sijaishuoltopaikassa voi sinänsä olla hänen etunsa mukaista, yhteydenpitoa ei voida rajoittaa tavoitellun tilanteen perusteella silloin, kun lastensuojelulain mukaiset rajoittamisen edellytykset eivät täyty.

Lopullinen versio virkkeestä: Aineistosta tulkitsen niin, että yhteydenpitoa ei voi rajoittaa tavoitellun, lapsen edun mukaisen lopputuloksen saamiseksi silloin, kun lastensuojelulain mukaiset rajoittamisen edellytykset eivät täyty.

En käyttänyt tekoälyn tuottamaa tekstiä opinnäytteessäni: se toimi ainoastaan virkkeiden sanajärjestyksen ja sanamuotojen keksimisen apuna. Tarkistin huolellisesti kaikki ehdotetut muutokset varmistaakseni, että argumenttieni alkuperäinen merkitys säilyi eikä tuottamani tekstin tarkkuus muuttunut. Vastaan täysin tuottamastani tekstistä.